

„Добрите практики на фокус“ отличава иновативни педагози за пета поредна година

Оля Димитрова, председател на Патентното ведомство: „България притежава модерна система за защита на индустриалната собственост, с дълбоки исторически корени. Нашата цел е ясна – да превърнем всяка добра идея в защитен актив, който да носи добавена стойност на обществото ни“

Нако Накров, директор на СУ „Христо Ботев“ в Горна Малина: „Вместо „аз“, казвай „ние“. Не прави компромис с хора, които нямат призвание за учител и не обичат децата. Приемай сериозно отговорностите си, а не длъжността. Уважавай и се грижи за хората около теб, насърчавай и подкрепяй“

Вестникът е прапоприемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 15 (1760) 16 – 22 април 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г.

Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Децата от трета подготвителна група при 9. ДГ „Зора“ в Монтана пресъздават българските традиции, изработвайки красиви пролетни венци

Снимка 9. ДГ „Зора“ – Монтана

Студентите избират икономика, педагогика и медицина

Най-масовите професионални направления в национален мащаб са „Икономика“ (26 996 студенти), „Педагогика“ (16 713), „Медицина“ (13 485), „Администрация и управление“ (11 773), „Педагогика на обучението по...“, „Комуникационна и компютърна техника“, „Информатика и компютърни науки“ и „Право“. В осемте направления се обучават над половината студенти. Най-малко са избралите направления „Теория на изкуствата“ – 53, „Металургия“ – 187, и „Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми“ – 366. Това показват данните от актуализираната от Министерския съвет Национална карта на висшето образование.

Общо 190 650 са действащите студенти в българските висши училища през академичната 2024/2025 г. От тях над 130 000 се обучават в ОКС „Бакалавър“ и „Професионален бакалавър“, а над 60 000 – в магистърски програми.

Новоприетите студенти държавна поръчка са 39 519. Техният брой е на най-високото си ниво за последните пет години. През следващата учебна година на база предварителни данни се очаква намаление на план-приема.

Висшите училища в страната са 51 и намаляват с едно след закриването с решение на НС от септември 2024 г. на Европейското висше училище по икономика и мениджмънт в Пловдив.

Броят на студентите чужди граждани в българските висши училища се увеличава през последните години и през учебната 2024/2025 г. делът им достига 8,67% от действащите студенти. Той вече леко надвишава средния за страните от ЕС, който е 8,4%. Насоките на държавната политика, публикувани в актуализираната Национална карта на висшето образование, са със завишени критерии в сравнение с изданието от 2024 г. ^{АЗБУКИ}

Министър Сергей Игнатов:

Имаме нужда от ръст на инвестициите в наука и иновации

През последните две години за насърчаване на научните изследвания са осигурени общо около 366 млн. евро от публични източници

„Имаме нужда от повече хора, ангажирани с научна дейност в България, както и от увеличаване на инвестициите в науката и иновациите“, заявя министърът на образованието и науката проф. Сергей Игнатов. Той откри форума „Наука и иновации: инвестиции, резултати и обществено въздействие.“ в УНСС заедно с министъра на околната среда и водите Юлиан Попов, съобщава Пресцентърът на МОН.

Министър Игнатов отбеляза, че България остава под средноевропейските нива по брой учени и преподаватели в академичния сектор, като в същото време срещаме предизвикателства със задържането на

талантите ни в страната.

По думите му съществена роля за развитието на науката има и модернизацията на инфраструктурата. Новите училищни STEM центрове създават съвременна учебна среда, която дава възможност на учениците да се обучават чрез практика, технологии и иновации. „Днес българските деца имат достъп до знания и умения на ниво, което доскоро беше трудно постижимо“, отчете проф. Игнатов.

По време на събитието бяха обсъдени възможностите за увеличаване на инвестициите в науката, като бъде изграден по-ефективен модел на управление и финансиране, основан на резултати, качество и въздействие.

Министър Юлиан Попов представи предложение университетите и научните организации, които изготвят изследвания по поръчка на институции, да могат да получават по-пряко финансиране за тези свои дейности. Беше представена и възможността за засилване на връзката между науката и публичните политики чрез въвеждане на изискване за научна компонента при изпълнението на консултантски услуги и проекти, финансирани с публични средства.

Министър Попов отбеляза, че България е сред страните с най-нисък дял на разходите за научноизследователска и развойна дейност в Европейския съюз – около 0,8% от БВП.

На стр. 3

Силата на информацията

В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

Министерският съвет одобри изплащането на 2 458 995 евро за безплатен транспорт на деца и ученици с цел компенсиране на увеличените цени на горивата за периода от 1 март до 30 юни 2026 г. При растящите цени на горивата общините ще бъдат подпомогнати да осигурят безопасен всекидневен превоз на децата и учениците от населени места, в които няма детска градина или училище, до най-близкото населено място, където те могат да се обучават.

Снимка Пресцентър на МОН

Трениор по вид спорт става регулирана професия

Професиите „помощник-трениор по вид спорт“ и „трениор по вид спорт“ да бъдат включени в Списъка на регулираните професии в Република България, предвижда проект на Решение на Министерския съвет за изменение и допълнение на РМС 619 от 2009 г. за приемане на Списъка, публикуван за обществено обсъждане до 8 май 2026 г.

Предложението за промяната, подписано от министъра на образованието и науката, е направено след постъпило с писмо от министъра на младежта и спорта. То е разгледано и подкрепено и от междуведомствена комисия, натоварена да разглежда предложения за промяна в Списъка.

Целта на регулирането на професия „трениор по вид спорт“ е да се гарантира, че лицата, които самостоятелно планират, организират и провеждат тренировъчна и състезателна дейност в спортните клубове, притежават високо ниво на професионална компетентност, основана на висше образование, се посочва в мотивите към проекта. Отбелязва се, че целесъобразността на регулирането на професията „трениор по вид спорт“ е въпрос с важни социални, образователни, здравни и етични измерения.

На първо място, ще се гарантира качеството на обучението. Регулацията налага минимални образователни и професионални изисквания, което гарантира, че трениорите притежават необходимите знания и умения. Това е особено важно при работа с деца, юноши и професионални спортисти, където неправилни методи могат да доведат до травми (физически и психически). Не на последно място, регулирането ще утвърди професионалния престиж.

Целта на регулирането на професията „помощник-трениор по вид спорт“ е да гарантира, че лицата, които подпомагат тренировъчния процес и работят с деца и подрастващи в организирания спорт, притежават необходимите познания за извършване на дейността си безопасно и ефективно, но под контрола на по-квалифициран специалист, пише в мотивите към проекта.

Съгласно чл. 3 от Закона за признаване на професионалните квалификации Списъкът на регулираните професии в Република България се приема с Решение на Министерския съвет.

В действащия Списък на регулираните професии са включени 82 професии. **Аз-буки**

Ново издание на „Аз-буки“ в подкрепа на научното писане

Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ представя новото издание на чл.-кор. проф. Иван Русев – „Академични изследвания в хуманитарните и обществените науки. Учебник за студенти и докторанти“. Книгата е насочена към студенти в последен курс, магистри и докторанти и предлага ясни, приложими насоки за работа в академична среда. Тя обединява теоретична основа и практически подход към научното писане – от първите стъпки до изграждането на цялостно изследване.

Учебникът е разработен върху университетски курсове в Икономическия университет – Варна, и е приложим и в обучението в други български висши училища.

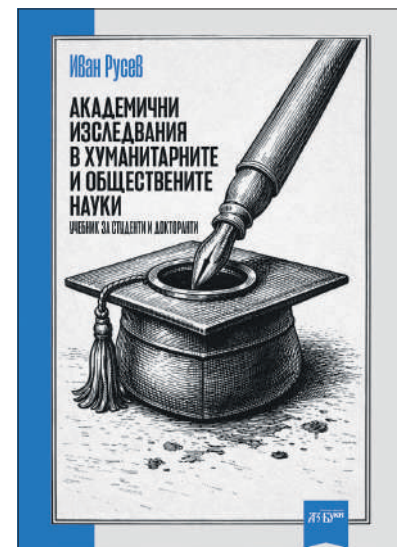
Изданието развива ключови компетентности като научно четене и писа-

не, работа с източници, коректно цитиране и структуриране на текст. Разгледани са емпиричното изследване, резюмето и експозето, представянето пред аудитория, както и изискванията към дипломната работа. Включени са и насоки за развитие в докторантура.

Книгата съдържа 11 теми, две приложения, богата библиография, практически задачи и примерни тестове. Добавени са и минималните национални изисквания към научната дейност в хуманитарните и обществените науки.

Във въведението проф. Иван Русев акцентира върху значението на хуманитарната подготовка за изграждането на академична грамотност и устойчиви изследователски умения.

Изданието вече е достъпно на сайта на „Аз-буки“ и в книжарниците. **Аз-буки**

Чуждоезиковият профил продължава да доминира

Делът на математиката е под 10% в план-приема за новата учебна година

Делът на приема в средно образование за профилирана подготовка намалява през последните години и за 2026/2027 г. достига до 40%, се посочва в анализ на Института за пазарна икономика (ИПИ), публикуван преди дни.

Най-висок е приемът в профилирани паралелки в област Кърджали (56,57%) и в столицата (51,52%), а най-нисък – във Враца (22,22%) и Монтана (26,26%). От една страна, това засилва проблема с несъответствието на професионалното образование с пазара на труда, а от друга – прави разпределението на профилите в профилираното образование още по-важно, смятат от ИПИ.

В рамките на профилирана подготовка лидер е чуждоезиковото обучение, като 30,18% от план-приема е в профил „Чужди езици“ (6760 места). Втори с 19,47% е профил „Природни науки“ (4361), следван от „Софтуерни и хардуерни науки“ с 14,6% (3270), „Икономическо развитие и предприемачество“ с 12,07% (2704), „Хуманитарни и обществени науки“ с 10,81% (2421), „Математика“ с 9,73% (2180) и „Изобразително изкуство, музика и спорт“ с 3,13% (702), показват изчисления на ИПИ по данни на регионалните управления на образованието.

Данните по области показват и различни характеристики на профилираното образование. Например в София-област е най-високият процент в страната на местата в профил „Софтуерни и хардуерни науки“ – 46,15%. Втори с 23,08% е профил „Икономическо развитие и предприемачество“ пред „Чужди езици“ (15,38%), „Природни науки“ (11,54%) и „Математика“ (3,85%). На софтуерните науки залагат и в област Велико Търново с 29,07% от общия прием. В областите Търговище, Пазарджик и Шумен най-висок е делът на приема в природните науки, в Монтана и Добрич – на икономическото развитие и предприемачеството, във Враца – на хуманитарните и обществените науки.

В големите области – Варна (45,82%), Бургас (37,50%), Пловдив (40,30) и София-град (34,58), акцентът е върху чуждите езици. Но не само там – подобна е картината и в области като Кюстендил (38,46%), Видин (37,50), Русе (35%) и Перник (33,33%). Но първенец в това отношение е област Ловеч с 54,55%, или 156 места. Следва да се отбележи, че макар процентът на приема в профил „Чужди езици“ в столицата да не е най-високият в страната, в София са обявени най-много места в него – общо 1950. Следват областите Пловдив със 702 места, Варна – 636, и Бургас – 468.

От ИПИ посочват, че единствено в областите Смолян и Ямбол разпределението по основните профили е приблизително равномерно. Но липсата на ясно изразена специализация може да се тълкува като опит за универсално предлагане, което невинаги води до ефективно насочване на учениците.

Отбелязва се, че приемът в математически профил навсякъде

ПЛАН-ПРИЕМ В СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 2026/2027 Г. ПО ПРОФИЛИ

Илюстрация: Изчисления на ИПИ по данни на РУО

е малък. Най-голям като процент е делът на този профил в областите Видин (25%), Враца 23,08% и Ямбол (21,43%), но това са съответно 52, 78 и 78 места. Докато в София-град, където процентът на математическия профил е 6,91, става дума за план-прием от 390 места. В област Варна те са 182 (13,11%), също толкова са в Благоевград (16,28%), в Пловдив са 130 (7,46%) и още толкова в Бургас (10,42%).

От Института за пазарна икономика коментират, че амбициите за по-силна роля на науката, иновациите и технологиите в икономиката и развитието на сектори с висока добавена стойност – от инженерство и ИТ до финанси и индустрия, зависят от наличието на добре подготвени кадри с математическа основа. В същото време, данните от изследването PISA последователно показват, че значителна част от учениците у нас не достигат и базово ниво на математическа грамотност. А недостатъкът акцент върху математиката в средното образование създава риск от задълбочаване на недостига на такива кадри и ограничава потенциала за икономически растеж.

Според ИПИ освен увеличаването на часовете по математика възможно решение е въвеждането на задължителна матура по математика, която да гарантира поне базови математически умения при завършване на средното образование. От Института смятат, че подобна стъпка би изпратила ясен сигнал за значението на математическата грамотност и би създала стимул както за училищата, така и за учениците да отделят по-голямо внимание на предмета. А в дългосрочен план това би могло да допринесе за по-добри образователни резултати и по-добро съответствие между образователната система и нуждите на съвременната икономика. **Аз-буки**

Музикалната академия открива филиал в Бургас

Очаква се обучението в него да започне от есента, капацитетът му е 120 студенти

Снимка Пресцентър на МОН

Развитието на филиала е обсъдено от министъра на образованието и науката проф. Сергей Игнатов, ректора на Националната музикална академия проф. Сава Димитров (вдясно) и кмета на Бургас Димитър Николов (вляво)

Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ открива свой филиал в Бургас за обучение на студенти в професионално направление „Музикално и танцово изкуство“, реши Министерският съвет. Това става по искане на Академичния съвет на висшето училище и след положителна оценка на Националната агенция за оценяване и акредитация.

Във филиала ще се обучават до 120 студенти в редовна и задочна форма. В редовна форма ще се предлагат специалности като „Класическо пеене“, „Поп и джаз пеене“, „Фолклорно пеене“, „Класическа китара“, „Кавал“ и др. В задочна форма студентите ще могат да изучават „Балетна педагогика“ и „Фолклорна хореография“.

Учебният процес във филиала ще се води от утвърдени преподаватели на Музикалната академия, доказали се в своята изпълнителска, педагогическа и научна дейност. А студентите ще имат възможност за пълноценно академично развитие, активна творческа дейност и достъп до научни ресурси и публикации.

Откриването на филиала е стратегическа стъпка в развитието на Музикалната академия в навечерието на нейната 105-годишнина, и ще подкрепи младите таланти от региона, като допринесе за обогатяване на културната среда в Бургас и Югоизточна България.

Развитието на филиала е обсъдено преди дни в Бургас от министъра на образованието и науката проф. Сергей Игнатов, ректора на Националната музикална академия проф. Сава Димитров и кмета на морската община Димитър Николов. След нея Пресцентърът на МОН съобщи, че новата академична година във филиала ще започне наесен с 25 студенти.

В Бургас министърът на образованието и науката разговаря и с ректора на Бургаския държавен университет „Проф. Асен Златаров“ проф. д-р Сотир Сотиров относно развитието на научноизследователската дейност на висшето училище, както и възможностите за увеличаване на приема на студенти във важни за страната направления като медицина.

Бургаският държавен университет планира да реализира цялостна научноизследователска програма с конкретни резултати в рамките на четиригодишен

период. „Нашите планове са свързани с разширяване на факултетите, увеличаване приема на български и чуждестранни студенти и устойчиво развитие на научноизследователската дейност“, очерта приоритетите ректорът проф. Сотиров.

„Такава амбициозна програма рядко се среща. Тук се усещат енергия и стремеж към развитие. Нашият хоризонт е кратък, но ще се стремим в този период да ви окажем максимално съдействие“, коментира министър Игнатов. Той отбеляза, че Бургаският държавен университет е едно от най-бързо развиващите се висши училища в България.

Университетът разполага с Научноизследователски институт с 12 лаборатории, включително по тематична химия, интелигентни системи, виртуална и добавена реалност, Изследователски център за син растеж и др. 96% от приходите от научна дейност се генерират именно от Института.

На срещата е обсъдена и възможността за ускоряване на реалното начало на дейността на филиала на Бургаския държавен университет в Добрич, където да се обучават бъдещи медицински сестри, както и увеличаване на приема на студенти по медицина.

По време на посещението си в Бургас министър Сергей Игнатов се запозна и със строителството на изграждащия се студентски високотехнологичен кампус, който ще се използва от всички университети в морския град.

Комплексът включва пет сгради с общежития за преподаватели и студенти, научни лаборатории, мултифункционални конферентни, лекционни и учебни зали. Към него са предвидени още обучителен и спортен център със зали за тренировки по волейбол и баскетбол, фитнес и лекоатлетическа писта, както и зарядни станции за електрически автомобили и велосипеди.

В рамките на визитата си министър Игнатов се среща и с ръководството на Малко българско училище в Чикаго, след като преди дни Министерството на образованието и науката взе решение за възстановяване на финансирането му, осигурявайки възможности за разширяване на образователната мрежа и укрепване на връзките с българската общност в чужбина. **АЗБУКИ**

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Добродетел и добри дела

Марияна ЦИБРАНСКА-КОСТОВА*

Предложението за въвеждане на предмета „Добродетели и религии“ в българското образование е подходящ повод да се върнем назад в миналото на думата *добродетел*. В старобългарски тя е сложна дума с два корена: съществителното от ж. р. дѣтѣль 'дело, действие, деяние, постъпка' и прилагателното дѣръ, свързани със съединителна гласна. Двете съставки могат да се употребяват самостоятелно в съчетание: дѣръ дѣтѣль, среща се и синонимното благо дѣтѣль, буквално 'добро дело' или 'благодеяние'. Благо и доброто са основни категории на християнския мироглед и са неразривно свързани, както днес добродетел стои много близко по смисъл до благородството и достойнството на личността, комплекса от нейните положителни качества (сравни съвременните значения на *благодетел*, *благодейние*, *благотворителност*).

Сливането в една дума на двата елемента е повлияно от високите стили на византийските образци, от които черпят старобългарските книжовници. В историята на езика се налагат още думи от същото семантично поле, като дѣръ дѣтѣниис, дѣръ дѣтворениис (дѣръ дѣтворити). Те също подчертават вършенето на добрини като основна човешка ценност.

Сложните думи с първи компонент благо- и добро- са най-многобройните в старобългарски и носят дълбоко средновековно разбиране за връзката между Бог и човека. Остава да вярваме, че значението на старите думи ще продължава да се въплъщава в днешни дела.

*Д.ф.н. Марияна Цибранска-Костова е професор в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Имаме нужда от ръст на инвестициите в наука и иновации

От стр. 1

По думите му това е сериозен национален, но и регионален проблем, който се отразява пряко върху икономическото развитие и конкурентоспособността. Той открил като проблем и липсата на достатъчно управленски решения, базирани на наука и данни. И посочи необходимостта от по-тясна връзка между наука, администрация и бизнес.

Според министър Попов постигането на по-високо ниво на инвестиции в наука – например 2% от БВП, изисква съвместни усилия на държавата и бизнеса, както и създаване на стимули за частни инвестиции в научноизследователска дейност.

По време на форума зам.-министърът на образованието и науката акад. Николай Витанов представи тенденциите и предизвикателствата пред научноизследователската система в България. През последните години има положителни тенденции като увеличаване на инвестициите в наука и иновации. Публикациите на българските учени са се увеличили двойно за последното десетилетие – от 4299 през 2014 г. до 8992 през 2024 г.

През последните две години за насърчаване на научните изследвания са осигурени общо около 366 млн. евро от публични източници. Средствата нарастват от 163 млн. евро през 2024 г. до 202,8 млн. евро през 2025 г., което е ръст от близо 25%.

От 2018 г. се изпълняват над 20 ориентирани към мисии програми. До момента са инвестирани над 80 милиона евро в области като изменението на климата, цифровата трансформация, нисковъглеродната енергия, биотехнологиите, природните бедствия и културно-историческото наследство, посочи акад. Витанов. С одобренията от Европейската комисия Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ ще бъдат инвестирани над 1 млрд. евро за съвместни проекти между наука и бизнес и за усъвършенстване на иновации.

Домакин на форума е ректорът на УНСС проф. Димитър Димитров, а модератор – съветникът на министъра на образованието и науката проф. Костадин Костадинов. В дискусиите участваха и представители на висшите училища и БАН. **АЗБУКИ**

Снимка СУ „Вл. Комаров“ – Велико Търново

STEM център „Автоматика“ отвори врати в СУ „Владимир Комаров“

С ученически демонстрации на практическите възможности на STEM обучението премина откритието на центъра „Автоматика“ в Средно училище „Владимир Комаров“ във Велико Търново. Модерната образователна STEM среда, която обединява наука, технологии, инженерство и математика чрез практически ориентирано обучение, създава условия учениците да учат чрез изследване, експерименти и реализиране на проекти.

При откриването учениците впечатляват гостите с демонстрации на програмиране и управление на образователни роботи (mBot2, LEGO® Education SPIKE™ Prime, Photon), експерименти по физика и природни науки, работа с микроконтролерни платки, сензори и електронни системи, както и с виртуална реалност и дигитално съдържание чрез дронове. Младежите разказват за проекта „Умен дом“ и други възможни автоматизирани решения, показват модели на соларни автомобили и решения за възобновяема енергия, както и възможности за 3D моделиране и прототипиране.

Новото пространство е изградено с финансиране по Националния план за възстановяване и устойчивост в размер на 69 657,52 евро. Инвестицията е насочена към изграждане на модерна STEM среда, която подготвя учениците за динамичния технологичен свят и развива умения за мислене, анализ, създаване и предприемачество.

„Тук ще влизаме с идеи и ще излизаме с решения. Науката не е запомняне на факти, а процес на мислене, търсене и създаване. Бъдещето не се предвижда – то се създава. Днес даваме началото му“, казва директорът на училището Янаки Лазаров.

STEM център „Автоматика“ е организиран в четири основни направления: „Роботика и киберфизични системи“, „3D дизайн и прототипиране“, „Математика и информатика“, „Природни науки и експериментални изследвания“. Учебното пространство е оборудвано с интерактивни дисплеи, лаптопи и таблети, 3D принтери, VR технологии, графични таблети и лабораторни комплекти. Мобилните модули позволяват екипна работа, проектни дейности и експерименти.

Обучението обхваща ученици от I до XII клас и се реализира чрез интеграция на учебни предмети като математика, информатика, технологии и предприемачество, компютърно моделиране и физика. Учениците разработват проекти, търсят решения на реални проблеми и развиват предприемачески умения.

Центърът ще се използва както в задължителната подготовка, така и в клубни занимания, състезания, открити уроци и съвместни инициативи. Предвижда се надграждане чрез развитие на дейности в креативните индустрии и разширяване на партньорствата с образователни и бизнес организации.

Сред официалните гости на откриването са кметът на Велико Търново Даниел Панов, зам.-кметът Георги Камарашев, началникът на Регионалното управление на образованието – Велико Търново, Здравка Минчева и представители на общинската администрация.

Създаването на STEM центъра е резултат от усилията на екип от педагогически специалисти. Съществен принос имат Антоанета Дочева и екипът ѝ – Деница Димитрова, Васил Антонов и Полина Караиванова, които разработват концепцията и реализират обучителната среда. **АЗ-БУКИ**

Млади спасители от Смолян мерят сили в състезание

Ангел ДОБРИКОВ

Ученически отбори на шестокласници и седмокласници от смолянските общински училища СУ „Св. св. Кирил и Методий“, ОУ „Проф. д-р Асен Златаров“, ОУ „Стою Шишков“, ОУ „Иван Вазов“, СУ „Отец Паисий“, ОУ „Никола Й. Вапцаров“ – с. Широка лъка, и ОУ „Стою Шишков“ – с. Търън, премериха сили в общинския кръг на националното състезание „Млад спасител“. То е част от Националния календар за изяви по интереси на деца и ученици за учебната 2025/2026 г. Домакин на събитието беше СУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Смолян.

Чрез решаване на тест учениците доказаха знанията си за природните бедствия, промишлените аварии и катастрофи, за индивидуалните и колективните средства за

защита и за пожарна безопасност, както и за сигналите за ранно предупреждение, оповестяване на населението и за оказването на първа помощ.

Първото място в надпреварата заеха състезателите от отбора на Основно училище „Проф. д-р Асен Златаров“ – Смолян, следвани от връстниците си от смолянските Основно училище „Стою Шишков“ – Смолян, и Основно училище „Иван Вазов“. Победителите в общинския кръг на състезанието се класират за неговия областен етап, на който ще могат и на практика да защитят своите знания и умения.

Община Смолян поздравява отборите, участвали в надпреварата, за достойното им представяне и пожелава успех на победителите от Основно училище „Проф. д-р Асен Златаров“ в среднородопския град в следващия етап на състезанието „Млад спасител“.

Добрите практики отново са на фокус

За пета поредна година отличават новаторската работа в класната стая

Снимка Архив преподаване.bg

И тази година организаторите са подготвили интересни творчески работилници

Дуляна КОЧЕВА

За пета поредна година фондация „Заедно в час“ и образователният сайт rperodavame.bg ще отличат най-добрите учителски практики по време на събитието „Добрите практики на фокус 2026“, което ще се проведе на 25 април в „Интер Експо Център“ в София.

Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“ е медиен партньор на инициативата.

„Добрите практики на фокус“ има за цел да събере, опише и популяризира ефективни образователни модели, които оказват положително въздействие върху развитието на учениците. Акцентът в тазгодишното издание е върху STEM образованието, което преобразява учебния процес, като свързва знанието с реални проблеми и решения.

„С всяка изминала година интересът към Конкурса расте. Тази година получихме около 220 практики, като до финалния етап достигнаха 90 от тях“, разказва за „Аз-буки“ Борислава Данева – организатор на събитието и част от екипа на фондация „Заедно в час“.

Практиките ще бъдат оценени от експертно жури и от публиката. В състава на журито влизат журналисти, образователни експерти и университетски преподаватели. Както всяка година, публиката също ще има възможност да даде своя вот чрез гласуване на сайта на rperodavame.bg.

По думите на Данева, в настоящото издание силно се открояват интердисциплинарността и активното използване на технологии в учебния процес.

„През последните години наблюдавам положителна тенденция – участниците все по-често търсят начини да съчетават различни предмети, които, на пръв поглед, нямат общо помежду си, като музика и математика“, обяснява тя.

Допълва, че използваните технологии не се ограничават

само до изкуствения интелект, а включват разнообразни образователни платформи, програми и дори елементи на програмиране.

По време на събитието на 25 април ще се проведат и образователно експо, срещи с вдъхновяващи лектори и разнообразни работилници.

Сред лекторите са проф. д-р Найдено Шиваров – директор на Националния STEM център, Ивайло Бонев – съосновател на проекта „Технократи“, д-р Надежда Ангелова – водещ на подкаста „Добрите практики на фокус“, Съби Ангелов – директор на отдел за софтуерна разработка в „Немечек България“, и Мартин Атанасов – дванайсетокласник от столичното 127. СУ „Иван Николаевич Денкоглу“ и създател на проекта „Черна писта“.

Програмата на работилниците също предлага разнообразни и практически насочени теми.

Началният учител от СУ „Иван Вазов“ в Поморие и автор на поредицата детски книги „Училищни истории“ Теодора Пападопулова ще води работилница на тема „Позитивното образование в действие: практични игри и методи за класната стая“.

Учителят по математика в СУ „Любен Каравелов“ – Пловдив, Георги Стоев ще представи „Хрониките на Африка: проблемът, листото и дизайнът!“, а Елена Вързилова – учител по български език и литература в Езикова гимназия „Иван Вазов“ в Пловдив, ще води „Анатомия на самотата: от острова на Робинзон до AI – как да използваме художествената литература като софтуер за оцеляване“.

Участниците могат да се включат и в работилници, като „Как да адаптираме традиционното планиране на урока в ерата на изкуствения интелект?“, „Играта в учебния час – важен елемент при усвояването на ключови компетентности“, „Първа помощ с увереност: практика за учители“, „Учителят като архитект: създаване на образователни приложения с изкуствен интелект“ и други.

С грамота „Джон Атанасов – вдъхновител и създател на таланти“ за принос за формиране на поколения професионалисти по компютърни науки и за подготовка на състезатели от националните отбори по информатика в края на 2025 г. бе отличен Павел Петров, учител по информатика в Центъра за работа с деца в Плевен. От 1995 г. досега той е обучил стотици ученици. Носител е на редица награди за високите постижения на неговите възпитаници на международни и национални олимпиади и състезания.

Зина СОКОЛОВА

Щелият професионален опит на Павел Петров е свързан с подготовката на ученици за състезания по информатика. Тайната на неговия успех може да се обобщи накратко така – всеотдайност, трудолюбие и умение да адаптира учебния материал към възможностите на децата и към изискванията на МОН.

Павел Петров нагледно обяснява как се развиват нещата през годините. По информатика учениците са разделени на възрастови групи. Те започват от IV – V клас, това е група Е. А след това са групи D, C, B и A съответно за VI, VII – VIII, IX – X и XI – XII клас. В Плевен обучението по информатика започва от IV клас, както в София, Варна, Шумен и др. Материалът става все повече и повече като обем и трудност. Задачи, които преди петнайсетина години са се решавали в IX клас, сега се решават вече в VIII и тъй като група С е от два класа – значи и от VII клас.

„От тази гледна точка, трябва да започваме малко по-рано да занимаваме децата. Защото, ако се захванем с подготовката им в V клас, времето не стига. На 15 септември тръгват на училище, на 1 октомври отваря врати Центърът за работа с деца. А първото състезание е в края на ноември. За два месеца по 2 часа седмично трудно ще се усвои необходимият материал“, казва Павел Петров.

Допреди няколко години той събира по 20 – 30 ученици за школа в IV клас. Тогава има право на една група, но разделя децата на две подгрупи и ги занимава отделно от останалите. Обикновено към Нова година половината четвъртокласници отказват да продължат с думите „Това не е за мене“ и изтъкват различни причини. Едни мислят, че в тези занимания участниците си играят на компютърни игрички. Други предпочитат да наблегнат на математиката заради кандидатстване в профилирани гимназии. Така към края на текущата учебна година продължават по 6 – 7 деца, което по думите му е добре.

През настоящата учебна година в школата започват 16 – 17 деца от IV клас. Сега идват седем-осем от тях, които полагат необходимите усилия да продължат. Преподавателят не знае какво ще стане в края на месец май, но в последните години остават все по-четири деца. „Написах в групата ни във вайбър на родителите, че от 1 юни ще подновя работата с отказалите се заради изпитите по математика. Надявам се за есента да имаме повече от четирима ученици в V клас. Впрочем, които остават, наистина разбират материала и е удоволствие да се работи с тях“, споделя той.

Подчертава още, че не е възможно човек да води ученици от IV до VII клас в една група, дори и да са малко като брой. Затова ги разделя. И всичко, което води в повече от норматива, остава за негова сметка. Но да учат 4 класа в една група, би било абсолютно безсмислено, категоричен е той: „По този начин се занимавам в Центъра за работа с деца, откакто се помня“.

В началото на своята кариера Павел Петров работи с ученици от Математическата гимназия в Плевен. Почти всички занятия се водят там – от VIII до последния клас, т.е. тогава до XI клас. Преподавателят си спомня как събота и неделя децата си носят сандвичи и работят с часове. Давал е задачи, а големите, след като свършат, помагат на по-малките и нещата вървели

И за математиката трябва гарба

В това е убеден Павел Петров, носител на наградата по информатика „Джон Атанасов – вдъхновител и създател на таланти“

Снимка: Личен архив

Павел Петров е спорил със своя колежка дали може да се говори за математически талант. Според него има талант и в математиката, макар да е различен от този на един художник.

Ако има двама ученици, които са изкарали шестцици по български и математика, и единият не може да рисува, ще го приемат ли в художествено училище? А другият – ако е висок 1,60 м и е 120 кг, ще го приемат ли спортна гимнастика в спортно училище? Защо тогава по сегашната система е възможно ученици, изкарали по-високи оценки на НВО по български и с отлични дипломи, но с тройки по математика, на практика да се приемат в математическа гимназия?

„Отговори много... – казва Павел Петров. – Преминува се от клас в клас без постигане на необходимия минимум знания. Нещо повече, завършва се етап от образование по същия начин (справка – оценките по математика от IV и VII клас). Друга причина е, че няма достатъчно деца. Четвърто – нивото на знанията по математика пада. Защо да учиш, като и без това ще преминеш в следващия клас?“

От PISA резултатите показват, че децата не разбират текст. Ами как да разберат условието на текстовите задачи? Също чрез точките отпада оценката двойка. Така родителите са доволни, децата – също, вече с оценки 2 и 3 се влиза (горе) в математически гимназии. После да не се чудим защо са лоши резултатите ни в международните изследвания.“

добре. Тогава децата в школата са повече, групите са в VII – VIII и IX – XI клас. Около петима ученици от Плевен директно са приемани за студенти от националния кръг на олимпиадата по информатика.

Павел Петров подбира учениците, с които да работи. Получава от Съюза на математиците списък с децата, спечелили награди от състезанията по математика в края на III клас. Посещава ги на място в училище, разговаря с тях и ги кани да отидат в Центъра. В началото се записват и такива, които нямат отличия. Обикновено те първи си тръгват, осъзнали, че това не е за тях.

„Вземам най-добрите от различни училища. Мога да събера поне 13 деца от цял Плевен. Изключително удобно е да има Център за работа с деца – някога имаше Център за ученическо техническо и научно творчество. Там се учеха математика, химия,

физика и др. Но тази структура се закри навсякъде, може би без Ловеч и Русе. В Плевен тя просъществува допреди десетина години, но я сляха с Центъра за работа с деца“, казва учителят

Отбелязва и друго – на практика се получава така, че нормативът по математика и информатика в училищата е 648 часа, а в Центъра за работа с деца е 700 ч. за всички групи. Заплатите се определят от съответната община. Кой учител ще работи с по-голям норматив и със сигурност с по-малка заплата от колегите си по училищата? И то, при положение че ще се занимава с деца с доказани изяви.

Отделно по математика и информатика не може да има изяви на сцена. Повечето деца се записват в клубове по танци, пеене, рисуване, театър. И когато има тържество, от центровете помагат – изнасят концерти.

Няма как на сцената да се качи математик! Кой и на какво ще му ръкопляска? Или да се направи изложба от неговите програми. Заниманията по математика, физика, химия почти навсякъде в центровете за деца са намалели, вероятно и по финансови причини. Въпреки че за математиката са необходими няколко листа и химикалка.

„Знанията по математика са изключително необходими на информатиците. Напредъкът по информатика е пряко свързан с натрупаните знания по математика и трябва да се помисли върху тяхното синхронизиране“, категоричен е Павел Петров.

Например в III – V клас при изучаване на програмата „Скрач“ (Scratch) се използват знания за рационални числа и координатна система, които по математика се изучават в VI клас. В състезателната информатика не се използват среди от рода на „Скрач“ и би било добре да се премине към език за програмиране, както е в редица държави. По информатика има олимпиада, а предметът да се изучава в VIII клас в математическите гимназии, след това – само в някои профили до XII клас. Т.е. има олимпиада, която не се изучава в училище, а само в извънкласни или извънучилищни форми до VII клас.

Не е ли по-добре от V клас да започне предмет информатика, ако трябва, към предмета информационни технологии, и да се изучава езикът C++, който в момента е единствен на всички международни състезания и на нашите олимпиади. В „Скрач“ се използва основно мишката и от време на време се пишат числа. Децата, които идват при него от IV клас, пишат по-трудно на клавиатурата, отколкото на телефона, отбелязва преподавателят.

„Трябва да си търся заместник. Преди 30-ина години това направи предишната ръководителка от Математическата гимназия Маргарита Русанова. Спря се на мен и поех щафетата. Виждам какво става – много добри преподаватели се пенсионираха и засега нямат заместници, примерно в Ямбол и Стара Загора, във Велико Търново. В Бургас също имаше много силна школа допреди няколко години. Школите във Варна, Шумен, Пловдив и Габрово са много добри. Като постижения, след тях е и школата от Плевен“, споделя още Павел Петров.

Връща лентата назад и казва, че навремето пет години работи като учител по програмиране в междучилищен център. Децата идвали по два пъти седмично при него за по 4 – 5 часа от три-четири училища. И работели с желание. Сега се случвало да дойде родител и да каже, че детето му е в VI клас и трябва да влезе в математическата гимназия, затова е нужно да го „научат да решава задачи“. Според него подобни случаи стават все повече.

Затова и повтаря постоянно на своите ученици, че всичко се постига с труд, иначе нищо не става. Дава им примери с бивши свои възпитаници, които са успели в кариерата си. Защото неговите ученици са завършили престижни университети в САЩ и Европа. Реализирали са се в технологични новатори като Google, IBM, Mozilla Firefox и др. Поне трима са защитили дисертации в чужбина и са доктори на науката.

„Трябва упоритост. Ако човек иска, винаги се намира време. Не може ти пет дена да учиш по всичко друго и да оставиш информатика само за школата. Отделяй по един час поне два пъти седмично и решавай самостоятелно дори по една задача. Иначе няма как да има резултат“, категоричен е Павел Петров.

Репликата в заглавието е на първокласник. Изкачал директора Наков пред вратата на класната си стая и с тези думи му дал рисунката си. Детето вероятно не осъзнава напълно силата на жеста си, но директорът го възприема като награда, която тежи не по-малко от собствените му отличия.

Петя НИКОЛОВА

Награждаван съм многократно, но вярвайте ми, че стойността на подарената рисунка, е равностойна. Така се мотивирам – от децата и младите хора. Защото усещаш, че допринасяш за развитието им“, признава той.

Вече 32 години Наков управлява Средно училище „Христо Ботев“ в село Горна Малина. През 2025 г. институцията отпразнува 160-годишен юбилей и получи почетен плакет за принос и заслуги в образованието от РУО – София-област.

Училището е удостоено с приза „Посланик на доброто“ от Държавната агенция за закрила на детето (2019), Почетен знак на президента на Република България (2020), STEM School Label – европейски знак за качествено обучение в областта на природните науки (2023).

Учениците са се класирали и печелили първи места на национални олимпиади и състезания, включително през настоящата 2026 г. един от тях се представя на националния кръг на олимпиадата по философия. Певческата фолклорна формация „Ива“, ръководена от Ива Стоянова, и индивидуалната изпълнителка Елеонора Ташева завоюват две първи места в Националния конкурс „Път към славата“ 2026.

Уважаван директор и интересна личност, Наков е новатор, който обогатява и инвестира в екипа си. Един от първите в България, приели учители от програма „Заедно в час“, а в годините, когато има дефицит на педагози – и от Корпуса на мира. Почетен гражданин на община Горна Малина. Запален планинар и планински водач, изминал три пъти маршрута Ком – Емине, за него напълно важи правилото „Върховете не се покоряват, а се изкачват“.

„Завършил съм Пирдопската гимназия – емблематично училище, люпилня за успешно реализирали се хора във всички сфери на региона. И до днес част от управленския, и не само, елит на Средногорието, включително директорите на училища, са негови възпитаници. Висшето си образование завърших в Софийския университет, специалност „География“, а след това и „История“. Може да се каже, че и като дете проявявах интерес към нашата професия, но като всяко момче, имах и други мечти – да бъда пътешественик, изследовател например. До известна степен реализирах това желание с хобито си – активен планинар съм и планински водач. Но учител станал по стечение на обстоятелствата“, разказва Наков за началото на пътя.

След казармата, тъй като не е приет в университет, обмисля да кандидатства за военен. Предишния ден обаче му се обаждат с покана да стане учител в училището, което е завършил. „Не бяха успели да намерят такъв. И така – до ден-днешен. Не съжалявам. Дори напротив“, казва Наков. И си спомня как започва като класен ръководител на най-плавите шестокласници.

„Директорът ги повери на мен, защото постъпих след началото на учебната година, а само те нямаха класен ръководител. Бяха непокорни, немотивирани, недисциплинирани, а аз бях без опит и подготовка и се видях в „небрано лозе“. Започнах да прилагам единственото, което знаех – методиката на казармата. И до днес, като ги срещна, си спомням и разказват на децата си как съм ги изкарвал да обикалят училището с чиновете, които бяха повредили. Не го препоръчвам на младите колеги. Резултат обаче имаше. И досега съм уважаван от моите ученици“, казва Наков.

В професионалната му автобиография присъстват четири години като учител, три години като директор на основно училище, две години като главен специалист „Образование“ в Общината, още две като заместник-директор на училището и вече 32 години е негов ръководител. Затова му вярваме, когато твърди, че

Директоре, това го направих за вас!

Какво научаваш за образованието, когато не покоряваш, а изкачваш върхове, разказва пред „Аз-буки“ директорът на СУ „Христо Ботев“ в Горна Малина

Снимка: Личен архив

Наков Наков, директор:

„На вратата на старото котленско училище на една дъсчица стои простичък надпис – послание, което съдържа всичките ни сегашни концепции: „Помогни ми да те възвися“. Аз ти подавам ръка, подай я и ти. Ако едната ръка е увиснала, няма да се случат нещата.“

днес децата искат да се учат.

„Категорично – да. Но понятието „уча се“ вече не е еднозначно. Който търси, намира. Нашата задача е да предложим възможности. Насила се взема, не се дава“, казва той. И посочва, че екипът му е силен, защото непрекъснато се стреми да реализира качествен образователен продукт. По думите му настоящото СУ „Христо Ботев“ постепенно започва да се утвърждава като център на иновативно и качествено образование в региона. Определя го като съвременно, дигитализирано, с подкрепяща среда и с учители професионалисти.

„Надявам се, че имаме и значителен брой мотивирани ученици. За липсата на мотивация и на дисциплина има различни предпоставки. Като учебни програми, размиване на границата между правата и задълженията. Безсилни сме да разпишем задължителни правила за ползване на телефоните например. Намесата на родителите, невъзможността да има последствия, когато не се спазват правилата. Палиативни и ограничени санкции. На един лист описваш съдържанието на предприетата санкция, на повече от един – възможностите за обжалване и отмяна. А на пазара на труда има липса на учители, част от тях, не смея да кажа – значителна, не се задържа повече от пет години в училище. Дори и това е много. Защото, както казва колега – „учителите преминаха в позиция от това да оформят следващото поколение, към това постоянно да се защитават“, споделя директорът.

Според него парите за образованието са много важни, проектната дейност – също, но те не водят автоматично до по-добри резултати.

„Въпреки всички механизми, учениците не посещават училище, за да се обучават. Учителите са преуморени и лишени от възможността да са просто учители. Занимават ги с нес-

войствени административни и бюрократични задължения и отговорности. Нуждаем се от хора, които условно наричам „помощник-учители“. Някой да поеме ученика, който пречи и възпрепятства нормалността в учебния час. Или да подпомага интегрирането. Препъника-мъните са известни, но институционално не се назовават с истинските им имена“, смята директорът.

В момента в СУ „Христо Ботев“ в Горна Малина се обучават 420 ученици. Традиционно се сформират по една-две паралелки след VII клас по професия „Малък и среден бизнес“. Наков казва, че учениците в повечето случаи, особено продължаващите образованието си, се реализират успешно.

И тъй като 160 години са сериозна възраст за едно училище, питаме директора има ли значение времето, или само хората, които работят за институцията. „И двете са важни. В годините са се сменяли учениците, учителите, директорите, но училището остава. „Училището се гради не от камъни, а от учители“, пише Иван Вазов като министър на просвещението. Времето задава рамката, но безелите ги оставят хората. Гради се там, където има стабилни основи“, отговаря Наков.

За 32 години, откакто е директор, е разбрал, че за да бъде добро едно училище, е необходимо осъзнаването, че това е твоята колиба, малкото ти семейство, държава. И че трябва да го развиваш устойчиво.

„Мисля също, че доверието в хората, справедливостта, обичта към децата и подкрепящата среда спомагат. Но за нас приоритет е изграждането на ново поколение педагози, отдадени на образованието. Защото всички участници в учебната и възпитателна дейност трябва да разбират, че по-доброто образование е предпоставка и шанс за по-успешно позициониране извън училището“, пояснява

директорът.

За себе си, като ръководител, Наков твърди, че предпочита да казва „ние“ вместо „аз“, и описва няколко важни качества, които е необходимо да притежава човек, за да се справи добре на позицията „директор на училище“.

„Като начало, „трябва да ти се отдава“. Но освен това повече да даваш, отколкото да вземаш. Да не парадираш, а просто да изпълняваш задълженията си. Да не лицемерничаш – децата безпогрешно усещат фалша и отговарят подобаващо. Отнасяш се с тях като с равни, да има диалогичност. Стремиш се към създаване на вътрешноучилищна атмосфера на педагогическа взаимопомощ. И да, визията на директора в голяма степен определя облика на една образователна институция, но е важно и хората, които играят ключова роля в екипа, да я споделят. Грижата и уважението към хората стимулират екипността, а делегирането на правомощия предполага всеки да има усещане за значимост“, преподава уроците си Наков.

И макар че обмисля внимателно всеки отговор, се чувства напълно в свои води. Куражът идва не само от дългогодишния опит, но и от непрестанната отдаденост. Със сигурност и от принципите, които са го водили като директор.

„Мога да изброя няколко неща, които се старая да следвам. Не прави компромис с хора, които нямат призвание за учител, не гледат в общата посока, не обичат децата. Приемай сериозно отговорностите си, а не длъжността. Не се представяй като лидер – нека другите да те признаят за такъв. Стреми се да се справяш с „дребните“ неща; когато се понаредят, забелязваш, че се е получило нещо по-значимо. Уважавай и се грижи за хората около теб, насърчавай и подкрепяй“, посочва той.

А ние вярваме, че ги е следвал, защото не са много хората, които три пъти изминават най-дългия пешеходен туристически маршрут в България Ком – Емине. „Планината ми е дала и ми дава много – широта на погледа, моделиране в устойчивост пред трудностите с непоколебимост на духа. Знаеш, че и в пек, и в студ, и във вятър, и в мъгла трябва да вървиш. И правилото е, че върховете не се покоряват, а се изкачват“, уточнява директорът.

И тъй като всеки човек, който тръгва към върха, вдъхва уважение, му задаваме и най-трудния въпрос: има ли нещо, което го натъжава в образованието, и нещо, което му вдъхва надежда, че не сме се загубили в промени.

„Имитацията, а не назоваването на нещата с истинските им имена. Това е едно от нещата, които ме натъжават. Прокламирам се един приоритет, а реалността е друга. Образователните практики са въпрос на политики. Образованието е част от гаранцията за национална сигурност. Налице са непрестанни опити, а в крайна сметка, се наблюдава неспособност да се проведат структурни политики, които да променят училищните практики в посока, така желана от учители, родители и обществено. И да се постигне очакваната релевантност между стратегии, действителност, резултатност и удовлетвореност. Сега учителят е оставен на практика беззащитен. В час трябва да отделя все повече време за управление на поведението (по думите на колега директор) и все по-малко за преподаване.

Векове наред е важало негласното, споделяно от народа, правило, че за да се оплаче даскалът, има основателна причина.

Апатията също ме натъжава. Опитите да се внуши, че образованието може да се случи без усилия. И вмешателството на родителите. Когато се прилагат изисквания и критерии, се чува гласът на нежелаещите да положат усилия, и на тези, които не искат да спазват правилата, а не на учителя. Изискванията и критериите сега се назовават репресия“, изброява Наков Наков.

Шест училища с концентрация на ученици от уязвими групи, които с целенасочени и дългосрочни усилия успяват да повишат образователните резултати на своите ученици, са включени в проучването „Отличниците на НВО, за които не говорим“. То е проведено от фондация „Заедно в час“ в партньорство с Института по образованието към МОН.

В този брой „Аз-буки“ гостува на едно от тях – ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в село Горни Дъбник, община Долни Дъбник, област Плевен. То попада в четвърта уязвима група – 90% от учениците са от семейства с необразовани и социално слаби родители.

Там се обучават 65 ученици от I до VII клас. Всички те са от Горни Дъбник. Класовете са маломерни, като ръководството прави всичко възможно да не се сливат паралелки.

Стела МАРИНОВА

Екипът задържа учениците в училище с най-различни занимания по интереси. Имат танцов състав и вокална група, клубове по футбол, волейбол, баскетбол.

„Наблягаме на индивидуалния подход към учениците. Всеки ученик има нещо, в което е най-силен. Ние трябва да развием тази заложба. На децата им е хубаво в училище, защото ги ангажираме с различни дейности, чувстват се обичани и обгрижени. На нас също ни е добре, когато те са щастливи“, споделя пред „Аз-буки“ за една от тайните на успеха им Юлия Ангелова. Тя е директор от 2019 г., като преди това е била учител в подготвителна група към училището.

„Бях част от колектива преди да стана директор. Познавах работата на всеки учител, всяко дете, защото съм ги учила, както и техните родители. Това е плюс и за процеса на работа с тях. Имам уважението на родителите, на учителите, на децата и нещата се случват с лекота“, казва с усмивка събеседничката ми.

Споделя, че когато поема директорския пост, най-належащо било да изгради силен и мотивиран екип от учители, който да работи за доброто на децата, да се подобрят организацията и качеството на образователния процес.

Правят работни срещи всеки петък, по време на които всеки споделя проблемите си, за да се реагира бързо и да ги отстранят. „Целя ежедневно да се подобрява комуникацията между екипа и работата на учителите“, подчертава Ангелова. Допълва, че знае силната страна на всеки един учител и я използва по най-добрия начин в полза на децата.

Учениците, които имат трудности по определен или по няколко предмета, са на обща подкрепа. Те имат допълнителни часове с класния ръководител, ако са в начален етап, или с учител, който е предметник в прогимназиален етап. Така, ако детето изпитва затруднения в някоя област, екипът се стреми възможно най-бързо да му бъде предложена обща или допълнителна подкрепа, за да не се задълбочават пропуските му.

„Ако не разбира нещо, целта ни е да му се обясни навреме, за да го разбере и да не закъса. Оттук идват и добрите резултати. Те се дължат на много работа и труд от страна на учителите, обгрижване и любов. Екипът ми е страхотен. И педагогическият, и непедагогическият персонал са отдадени на работата си“, посочва директорката.

Тя отбелязва, че е трудно да се направи разлика между дете, с което никога не е работено, и такова с обучителни затруднения. Причината е, че родителите, които могат и ще седнат да работят с децата си по проект у дома, са малко. Всичко, което децата научат, и

Снимка ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – Горни Дъбник

Екипът задържа учениците в училище с най-различни занимания по интереси

Когато в училище е най-хубаво

Децата от ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в село Горни Дъбник не искат да си тръгват, като често остават и след часовете

Юлия Ангелова, директор

напредъкът, който постигат, се дължи единствено на работата с тях в училище.

Дете с обучителни затруднения среща трудности при усвояване на учебния материал поради индивидуални особености, като нарушения в ученето или по-бавно темпо, въпреки че полага усилия. То има нужда от специализирана педагогическа помощ, която оказва екипът за подкрепа за личностно развитие към училището – психолог, логопед, ресурсни учители. Занемареното дете изостава в обучението основно поради външни фактори – липса на грижа, контрол и подкрепа от семейната среда. То пък има нужда от подобряване на средата и мотивацията, разяснява събеседничката ми.

Училищният екип работи активно по проект „Успех за теб“. Проектът ни помогна да повишим резултатите си на Националното външно оценяване. Всяка година сме все по-добре и по-добре“, казва Ангелова.

Имаме сформирани шест групи по български език и по математика. Всеки начален учител от I до IV клас провежда по 20 допълнителни часа по двата предмета годишно. В прогимназиален етап също имат по толкова, само седмоласниците имат по 40 часа.

По проект „Успех за теб“ в училището са назначени психолог, социален работник, образователен медиатор, помощник на учителя.

За добрите резултати помагат и консултантите. Учениците с обучителни затруднения почти всеки ден ги посещават.

Екипът за допълнителна подкрепа работи с децата със специални образователни потребности в три групи. „Имаме 20 деца със специални образователни потребности и виждам резултатите, които постигат“, казва с гордост директорката. Отбелязва, че няколко от тях предстои да бъдат изведени от допълнителната подкрепа.

ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ няма проблеми с посещаемостта. А ако случайно някой не успее да се събуди и закъсне за първия час, екипът веднага се свързва с родителите на отсъстващото дете. „Селището е малко и се познаваме с всички родители. Аз или класният ръководител веднага можем да отидем до дома на когото трябва“, отбелязва Ангелова.

Школото е на два етажа, като на първия е начален етап, а на втория – прогимназиален. Сформирани са три групи за целодневно обучение – за I и III клас, II и IV, V – VII и клас. Почти 100% от учениците са обхванати в тях.

Работи се по много национални програми и проекти, които допринасят за промяната на облика и средата в училището. НП „Заедно в изкуствата и в спорта“ дава възможност децата да покажат таланта си. „Учениците ни пеят много хубаво. Печелят всякакви конкурси. Това ги мотивира и искат да се включват във всичко с удоволствие“, посочва Ангелова.

Директорката отбелязва, че преди й е било трудно да закупува костюми за вокалната група и танцовия състав от училищния бюджет. Благодарение на НП „Заедно в изкуствата и в спорта“ този проблем е решен и са закупили всичко необходимо.

Работят и по модула, насочен към децата със специални образователни потребности. „Имаме клуб по изобразително изкуство и танцов състав, в които са включени и ученици със специални образователни потребности, които с удоволствие посещават часовете и не искат да си тръгнат, след като приключат“, обяснява директорката. С гордост допълва, че имат и редица награди от техни рисунки.

В училище няма тържество, на което да не присъстват всички родители. „Искат да видят децата си, да им се порадват. От две години успяхме да ги привлечем в училище“, отбелязва Ангелова.

Заедно честват и различните празници. За Баба Марта идват майките в начален етап и заедно с децата си правят мартеници. За Коледа гостуват бащите, които правят сурвачки. За Великден имат традиция да се събират в пенсионерския клуб при бабите в селото. За Деня на християнското семейство всяка майка носи в училище традиционното ястие, което приготвя за празника. Те се подреждат в кулинарна изложба, като се излъчват и три призови места за най-впечатляващите.

„Няма празник, който да не отбележим в училище. Чрез своята дейност и емоционално преживяване на празника децата най-добре запомнят и научават традициите“, смята директорката.

Школото разполага с голяма спортна пло-

щадка и футболно игрище, което не се заключва нито след училище, нито през уикендите. Те се ползват всеки ден от децата.

„Това много им харесва и ги задържа и в училище. В пет часа, когато свършат и трябва да се приберат, те не искат. Родителите седят и чакат във фоайето на училището да ги приберат“, казва с усмивка събеседничката ми.

Дори когато към 6 часа директорката си тръгва, тя често вижда как децата се връщат обратно в училище. А когато ги попита защо, получава отговора: „Тука ни е много хубаво. Идваме още малко да поиграем“.

По национални програми са обзаведени два кабинета за целодневно обучение в начален и прогимназиален етап, два ресурсни кабинета, логопедичен кабинет, кабинет по история и география, библиотека. Децата са доволни и щастливи от екскурзиите по НП „България – образователни маршрути“, които предстоят. Имат и голям физкултурен салон, в който се провеждат повечето общински състезания. На 11 май ще открият и STEM кабинети.

„Всичко каквото можем, го правим. Дано и тази година да спечелим много национални програми и проекти, защото оттам идват средствата за оборудване, учебни материали и модернизирани“, посочва Ангелова.

Не само през учебната година, а и през цялото лято децата са в училище. Затова всеки от екипа дава по една седмица дежурство. Провеждат се летни занимания, като всеки учител води различно занимание. Едната седмица може да е свързана с изобразителното изкуство, втората с пеене, третата с танци и т.н.

„Така разпределяме лятото в занимания по интереси. И учениците идват с удоволствие. Идват и деца, които се нуждаят от подпомагане по български език и математика, да не забравят и да доусъвършенстват знанията си“, споделя директорката.

За финал Ангелова си пожелава единствено броят на децата в училището да се увеличава. „Искам да има повече ученици и да се напълни училището. По списък в Горни Дъбник има много повече деца, но половината ги няма налице, защото са в чужбина с родителите си“, казва тя.

Причината за това е, че основната работа на родителите е лятото на полето, а зимата заминават извън България. Те вземат децата си, училището ги отписва, след като се върнат, пак ги записват и реинтегрират.

„Един добър директор мотивира своя екип чрез ясна визия, подкрепа, признание, възможности за развитие и създаване на среда на сътрудничество, насочена към успеха на всяко дете“, обобщава Юлия Ангелова.

Оля Димитрова, председател на Патентното ведомство на България:

Има рекорден ръст на заявки от българи към Европейското патентно ведомство

Нашата цел е ясна – да превърнем всяка добра идея в защитен актив, който да носи добавена стойност на обществото ни

Разговора води
Зина СОКОЛОВА

– Г-жо Димитрова, наскоро бе отбелязана 133-годишнината от въвеждането на правна закрила на индустриалната собственост у нас. Кое е основното послание на това събитие, което искате да стигне до хората?

– Основното послание е, че България притежава стабилна и модерна система за защита на индустриалната собственост, с дълбоки исторически корени. Тази 133-годишнина отбелязва влизането в сила на първия закон за търговските марки, положил основите на защитата на индустриалната собственост у нас. Днес можем с гордост да заявим, че страната ни заема достойно място в европейската общност, благодарение на дългогодишно водена последователна и устойчива политика.

През годините успешно адаптирахме законодателството и практиките си към нуждите на бизнеса и обществото. Ключови етапи в този процес са присъединяването ни към Европейската патентна конвенция, членството в ЕС и последната голяма стъпка – интеграцията ни в Единната патентна система.

Успоредно с това превърнахме дигитализацията в наш приоритет, като внедрихме модерни електронни услуги и платформи, които улесняват достъпа на потребителите и гарантират по-бърза и прозрачна защита на техните права.

Важно е да подчертая, че тези постижения са плод на приемствеността и високия професионализъм на поколения наши експерти. Именно на тях и на богатата ни история е посветена специалната юбилейна брошура, която издадохме. Тя предлага подробен исторически обзор, който проследява развитието на системата у нас и утвърждава авторитета на Патентното ведомство като институция с традиции.

– Какво подлежи на правна патентна закрила?

– Важно е да изясним, че индустриалната собственост е част от по-широкото понятие интелектуална собственост. Тя, от своя страна, се разделя на два основни раздела: авторско право и сродни права, чиято защита е в прерогативите на Министерството на културата, и индустриална собственост, която се администрира от Патентното ведомство. Тук се включват патенти за изобретения, полезните модели, марките, промишлените дизайни и географските означения.

Освен тях издаваме и сертификати за нови сортове растения и породи животни. В тази специфична област работим в тясно сътрудничество и взаимодействие с Министерството на земеделието и храните, тъй като експертизата изисква специализирани познания, които излизат извън рамките на

компетентностите и ресурсите на нашето ведомство. Не на последно място отбелязвам, че Патентното ведомство изпълнява и процесите по регистрация на топологии на интегрални схеми.

Важно е да се отбележи, че предоставянето на правна закрила на обектите на индустриална собственост е основният инструмент, чрез който се осигурява изключително право, гарант за иноваторите и бизнеса, че техният интелектуален труд е защитен от неправомерно използване. Това означава, че никой друг не може да го използва, произвежда или продава без изричното съгласие на правноносител, което

четирите основни аритметични действия, който предизвиква фурор на редица световни изложения. Популярността му у нас е толкова мащабна, че името „Елка“ заменя общото название „калкулатор“ във всекидневната ни реч. Така от конкретна марка на продукт тя се превръща в родово понятие – феномен, който наблюдаваме например и при емблематичното българско „Веро“.

– Кои са добрите традиции от миналото, които продължавате?

– Най-достойната ни традиция безспорно е Златната книга на Патентното ведомство. Създадена през 1981 г. в чест на 1300-годишнината от основаването на

пет университета в една сесия.

Вече десетилетие провеждаме подобни срещи и в средните училища. През 2025 г. трансформирахме традиционните ни срещи с ученици в иновативен хакатон. Този нов формат позволи на младите таланти не само да се запознаят с теорията, но и да приложат креативното си мислене в реални казуси по защита на идеи.

Беше изключително вдъхновяващо да видим как ученици от цялата страна – вече далеч извън пределите на столицата, се състезават в генерирането на нестандартни решения. Целта ни е чрез такива интерактивни събития да покажем на бъдещите иноватори, че индустриалната собственост е техният най-силен съюзник в изграждането на успешна и конкурентна пазарна среда.

– Какви заявки за патенти получавате най-често?

– Анализът на нашите данни показва, че традиционно най-висок дял заемат заявките в секторите машиностроене и строителство. През последните години обаче отчитаме динамичен темп на нарастване в областите електроника и електротехника, което е ясен сигнал за технологичната модернизация на българския бизнес. Немалък е и броят на заявките, свързани с биотехнологиите и химията – това са трите стандартни направления, които формират генералния облик на иновациите у нас според заявителската активност по отношение на патентите за изобретения и полезните модели.

Тук е мястото да посоча, че за настоящата 2026 г. вече има подадени почти 350 заявки за регистрация на полезен модел и повече от 100 заявки за издаване на патент за изобретение. За сравнение през 2025 г. са подадени общо 284 заявки за регистрация на полезен модел и 194 заявки за издаване на патент за изобретение.

– Каква е активността пред Европейското патентно ведомство от страна на български заявители?

– Изключително положителен сигнал е рекордният ръст на заявките от български заявители към Европейското патентно ведомство – през 2025 г. са подадени 72 заявки за европейски патент, което е най-високото ниво за последното десетилетие. Този оптимизъм се подсилва от присъединяването на България към Единната патентна система. Благодарение на нея след издаването на европейски патент неговите притежатели вече могат да получат единна защита за територията на всички участващи държави членки само с едно действие.

Важно е да поясним специфичния механизъм: в рамките на един месец от издаването на европейския патент притежателят му трябва да подаде искане за единно действие пред Европейското патентно ведомство. Одобряването му гарантира автоматична защита на територията на 18 държави едновременно. Това е огромно облекчение, тъй като класическата валидация във всяка страна поотделно е тромава и скъп процес. Новата система е проектирана именно в подкрепа на малкия и средния бизнес, който е двигателът на иновациите в европейската икономика.

Бих искала да напомня и важна специ-

От началото на 2026 г. вече има подадени почти 350 заявки за регистрация на полезен модел и повече от 100 заявки за издаване на патент за изобретение, докато за цялата минала година са подадени общо 284 заявки за полезен модел и 194 за патент за изобретение.

е в основата на лоялната конкуренция и икономическия прогрес.

Може би тук е мястото да отбележа, че юбилейната брошура, за която вече споменах, разкрива и малко известни, но възбудяващи документи. Един от тях е официалното разрешение марката Coca-Cola да се изписва на кирилица – прецедент, с който България остава единствената страна в света, получила подобна привилегия.

Не по-малко забележителна е историята на легендарната „Елка“. Това е първият в света електронен калкулатор, изпълняващ

българската държава, тя се отваря само веднъж в годината, за да впише имената на най-изтъкнатите наши изобретатели, иноватори и селекционери.

Успоредно с опазването на историята, Патентното ведомство гледа смело към бъдещето чрез активно партньорство със студентската и академичната общност. Организираме специализирани обучения по индустриална собственост за студенти и преподаватели, като интересът към тях непрекъснато расте. Миналата година отбелязахме истински рекорд с участието на

Златната книга

Златната книга на Патентното ведомство е учредена като израз на обществено признание, оценка и почит към авторите на научни открития и към изобретателите с най-високи постижения. От 1981 г. насам в нея са вписани над 160 имена.

Предложения за вписване се правят до края на текущата година от Патентното ведомство, Съюза на изобретателите, Съюза на научните работници, Федерацията на научно-техническите съюзи, Българската академия на науките, Медицинската академия, Селскостопанската академия, университетите и други стопански, научни и обществени организации.

Церемонията по вписване в Златната книга на нови имена на изобретатели и откриватели се провежда всяка година. През 2026 г. в нея са включени проф. г.т.н. инж. Николай Николов – изобретател от ТУ – София, с над 20 патенти и полезни модели в областта на роботиката, лъярските технологии, кинетичните акумулатори и персонализираните медицински импланти, проф. Дарина Вълчева – изтъкнат селекционер от Института по земеделие – Карнобат, създател на 17 нови сорта двуреден ечемик (14 зимни и 3 пролетни), и доц. г-р инж. Димитър Колев – признат учен, създател на редица оригинални патенти и инсталации в областта на енергетиката, оползотворяването на отпадъци, биотехнологиите и промишлените процеси.

Оля Димитрова е инженер по професия, има допълнителна професионална квалификация по правна закрила на интелектуалната собственост към Техническият университет – София. Повече от 20 години от професионалната ѝ кариера са преминали в Патентното ведомство, където е заемала различни длъжности.

От 2014 г. до 2022 г. е директор на дирекция „Експертиза и закрила на изобретенията, полезните модели и промишлените дизайни“. Притежава богат опит в областта на правната закрила на обектите на индустриална собственост и патентната експертиза, както и в научноизследователската и развойната дейност в областта на фармацията.

Снимка: Личен архив

фика на националното законодателство – български граждани с постоянен адрес у нас или юридически лица със седалище в страната ни имат право да заявяват за патентоване в чужбина свое изобретение след извършване на проверка за наличие на класифицирана информация.

Компетентните органи за определяне нивото на класификация на сигурността на информацията и за премахване нивото на класификация на секретни патенти са Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната. Преценката по същество се отнася до това дали и в каква степен изобретението не е от значение за националната сигурност. Това е стандартна процедура, която гарантира държавния интерес при търсене на закрила извън граница.

– Липсата на средства за поддържане на даден патент води до потенциални финансови загуби. Какво може да се направи, ако изобретателите не са в състояние да го поддържат?

– Важно е да се посочи, че действащият патент за изобретение не е „самотна хартия“, а разменна монета. Когато притежателят не може да го поддържа сам, той може да намери партньор, за когото това изобретение е липсващото звено към пазарен успех.

Поддържането на патент за изобретение е сериозна финансова отговорност и когато тя натежи, притежателите не са в безизходица. Те имат възможност да поемат по поне един от три основни стратегически пътя.

Единият е търговска реализация – вместо да загубят правата си, като не направят изискуемото плащане за поддържане на патента, те могат да продадат правата изцяло или да лицензират изобретението.

Друга е лицензионната готовност – в България съществува механизъм за т.нар. лицензия при поискване. Ако собственикът обяви, че е готов да даде права на всеки желаещ срещу заплащане, държавните

такси за поддържане веднага се намаляват наполовина.

И не на последно място е т.нар. стратегическо оттегляне – ако патентът за изобретение вече няма пазарен потенциал, най-разумното бизнес решение е неговото прекратяване. Така се спират финансовите загуби, а изобретението става свободно за използване, което може да даде тласък на други иновации в сектора.

В крайна сметка, патентът е бизнес актив – ако разходите за него надвишават ползите, той трябва или да бъде монетизиран чрез партньорство, или освободен.

– Успяхме ли да защитим наши традиционни продукти?

– С историческа реформа в законодателството на Европейския съюз българските занаятчийски и промишлени стоки вече могат да се ползват със същата правна защита, каквато досега имаха само емблематични храни и вина.

Новият Регламент (ЕС) 2023/2411 отвори вратите за регистрация на географски указания за продукти като традиционна керамика, тъкани килими и бижутерия. Цяла година работихме усилено по това. Ниво ЕС означава, че регистрацията вече ще се извършва от Службата на ЕС по интелектуална собственост в Аликанте, Испания.

Във връзка с тази промяна успяхме да внесем необходимите изменения в нашето национално законодателство, които влязоха в сила в началото на март т.г. и така положихме „релсите“, които определят как българското Патентно ведомство ще си сътрудничи със Службата в Аликанте, как ще се извършва първоначалната проверка на местно ниво и как ще се гарантира, че само автентичните майстори ще имат достъп до тази защита.

За българските заявители процедурата по регистрация има национална и европейска фаза. Важно е да се посочи, че по темата засилено си сътрудним с Националната

занаятчийска камара и успяхме да проведем изключително успешна конференция, с много дискусии, обсъждания и интензивен диалог между институциите, браншовите организации и самите занаятчи. Събитието беше организирано в партньорство с Европейската комисия по линия на инициативата European Capital Tour, с участие на над двадесет представители от държави – членки на ЕС.

Важно е да отбележа, че в Патентното ведомство вече са подадени първите заявки за регистрация на географски указания по Регламент (ЕС) 2023/2411. Надяваме се занаятчиите и всички производители на стоки, попадащи в обхвата на Регламента, да бъдат активни и емблематични продукти като троянската керамика, чипровските килими и много други, които са част от националното ни ДНК, да получат европейска регистрация.

Тъй като говорим за занаятчийство, ще си позволя да посоча, че Патентното ведомство успя да вгради връзката между традициите и иновациите в символиката на тазгодишната 43-та церемония по вписване в Златната книга на Патентното ведомство. За нея изработихме нов вариант на статуетката „Икар“, която се връчва на новите вписани изобретатели. Постаментът на статуетката тази година е специално изработен от мрамор „Илинденци“ – материал, който попада в обхвата на Регламент (ЕС) 2023/2411 и сам по себе си е защитено географско означение в Патентното ведомство.

– Посочете някои от сегашните успехи за Вас и вашите колеги.

– През последните вече почти две години, заедно с моите колеги, успяваме да работим целенасочено и приоритетно в посока Патентното ведомство да бъде активна и модерна институция. Нашите успехи са видими в ключови направления като дигитализация и електронизация на услугите и разширяване на дейностите, изпълнявани

с изцяло безхартиени работни процеси. Подходът ускорява комуникацията със заинтересованите страни и гарантира пълна прозрачност и сигурност.

На следващо място е провеждането на информационни семинари, тематични обучения и вебинари с различни специфични групи. Ще се стремим да обогатяваме и темите, които ще поставим във фокуса на тези събития. Със сигурност ще има повече материали, свързани с Директива (ЕС) 2024/2823 и Регламент (ЕС) 2024/282, с които се адаптира законодателната рамка към предизвикателствата, породени от виртуалния свят, като същевременно се хармонизират разпоредбите на национално и европейско равнище в областта на дизайна.

Само от началото на годината имаме три големи събития. Семинар за стартъпи, организиран заедно със Световната организация по интелектуална собственост, конференция „Силата на иновациите: защита, бъди конкурентен, бъди успешен“, за която говорихме, и Семинар за повишаване на знанията в областта на правопрिलाгането при нарушения на индустриалната собственост, с прокурори от страната във връзка със сключен меморандум за сътрудничество с Прокуратурата. За да отговорим на динамиката на съвременния бизнес, полагаме постоянни усилия за съкращаване на сроковете по процедурите, свързани с регистрацията на обектите на индустриална собственост. Надявам се в следващите години да ускорим процесите по внедряване на инструменти, базирани на изкуствен интелект, с което едновременно да постигнем ефективност и повишаване качеството на предоставяните услуги.

Патентното ведомство е сред националните ведомства от ЕС, които упражняват и административнонаказателна дейност, която в действителност се явява един от най-преките и ефикасни инструменти за защита на правата върху търговски марки и промишлени дизайни в България. В тази връзка, е важно да посоча, че за 2024 г. и 2025 г. сме наложили глоби и санкции за около половин милион лева. Проведохме четири събития – две в Пловдив и две в Стара Загора, по проект на „Европейска мрежа за автентичности“, която е свързана с борбата срещу разпространението на фалшиви стоки в търговската мрежа. По него са сертифицирани пет града – София, Търговище, Пловдив, Бургас и Стара Загора.

– Какво предстои отгук нататък?

– Продължаваме с планираните дейности по линия на Световната организация по интелектуална собственост, Европейското патентно ведомство и Службата на ЕС за интелектуална собственост. Първото е отбелязването на Световния ден на интелектуалната собственост 26 април, който тази година е посветен на иновациите и спорта – сектор, в който те и технологиите играят все по-решаваща роля за успеха.

Екипът на Патентното ведомство продължава работа по насърчаване и защита на индустриалната собственост, като подкрепя иновациите и конкурентоспособността на българските фирми. Целта ни е ясна – да превърнем всяка добра идея в защитен актив, който да носи добавена стойност на обществото ни. В тази връзка, държа да отбележа, че Патентното ведомство на Република България започна на 1 април 2026 г. процедурата за предоставяне на финансова подкрепа за микро-, малки и средни предприятия по проект, финансиран от Програмата „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021 – 2027, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

Усилията ни ще бъдат насочени към успешното реализиране на Програмата, защото този проект няма за цел просто облекчаване на финансовата тежест за бизнеса. Основният търсен ефект е българските иновации да имат стабилна правна основа, която да ги превърща в работещ капитал, отварящ врати към Европа и света и носещ добавена стойност за цялото ни общество.

Нашата цел е ясна – да превърнем всяка добра идея в защитен актив, който да носи добавена стойност на обществото ни.

Интересът към испанския език расте устойчиво

Живата и изразителна култура на испаноезичния свят привлича към изучаването му младите хора в България

Петя НИКОЛОВА

С Давид Монте от Библиотека към Института „Сервантес“ в София и Албена Серра, преподавател в Нов български университет, правим моментна снимка на интереса към испанския език у нас и на отношението и ангажираността към латиноамериканската култура от страна на българските ученици, студенти и преподаватели.

Формалният повод е състоялата се през март в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ среща на учителите по испански език у нас. След прекъсване поради ковид пандемията това е второто събиране на преподавателите след възобновяването на срещите миналата година.

Неформален повод откриваме в увлечението на младите по латиномузиката, храната и дори любопитството им към Куба, които допринасят съществено интересът към испанския да нараства. Най-често именно изкуството, в това число филмите, мотивират деца и младежи да се захванат с изучаването на определен език.

В момента приблизително

*635 милиона души по света
владееат испански
на определено ниво,*

а това е около 7,5% от световното население. Същевременно испанският е третият най-говорим майчин език на планетата след китайския мандарин и хинди. Добавяме още едно число към статистиката – понастоящем над 24,5 милиона души по света изучават испански като чужд език, като броят им се увеличава постоянно.

Данните са събрани в доклада „Испанският език в света 2025“, а Давид Монте от Института „Сервантес“ в София уточнява за „Аз-буки“, че в България испанският е един от чуждите езици, които предизвикват най-голям интерес сред учениците. Преподаването има традиция, обхващаща няколко десетилетия, и присъства на различни образователни нива – средни училища, университети, частни езикови центрове.

„Много български ученици възприемат испанския не само като полезен език за международна комуникация, но и като език, свързан с динамична, разнообразна и глобална култура. Музиката, филмите, литературата и гастрономията на латиноамериканския свят са допринесли за затвърждаване на този положителен имидж“, обяснява Монте.

За Албена Серра – преподавателка в НБУ, дългогодишен сътрудник на Института „Сервантес“ и един от лекторите на състоялата се през март среща на учителите по испански език, музиката като че ли най-много привлича студентите към езика.

„През последните години изпълнители като Rosalía и Bad Bunny (определен за издател №1 в Spotify за 2025 г. с почти 55 милиона последователи в Instagram – б.а.), представят характерен стил, който обединява различни жанрове и разширява обхвата на музиката на испански, достигайки до широка публика. Гастрономията също е от значение. Днес можем да опитаме изключително вкусни ястия, характерни за испаноезичните страни, като тако например, а това позволява на студентите да се докоснат до културата и чрез вкуса“, уточнява Серра за „Аз-буки“.

Според нея в миналото испанският език се е асоциирал основно с Испания, докато

Снимки Институт „Сервантес“

Ученици от IX клас на столичното СУЧЕМ „Иван Вазов“ на посещение в библиотеката на Институт „Сервантес“ заедно с Давид Монте

Албена Серра, преподавател в НБУ

днес интерес предизвиква разнообразният испаноезичен свят, и особено Латинска Америка.

„Случаят с Куба е показателен, тъй като съществуват исторически връзки между нашите държави, но мога да кажа, че всеки път, когато спомена страната в час, усещам повишено любопитство. Подобно е и с останалите държави, които ни изглеждат по-близки благодарение на музиката, киното и аудиовизуалните медии, като цяло“, споделя преподавателката.

Албена Серра е модератор на проекта „Съвременно испаноезично кино“, който се реализира от НБУ в сътрудничество с Мексиканския институт по кинематография, Института „Сервантес“ – Белград, и режисьора Ян Падрон. В програмата, която обхваща месеците от март до юни т.г., са предвидени три филма от Острова на свободата, „направили история“ по думите на организаторите. Освен номинирания за „Оскар“ „Ягода и шоколад“ (1993 г.), чиято прожекция се състоя на 2 март, Албена ни кани в киното на НБУ на 25 май от 18,30 ч., за да видим Habanastation на Ян Падрон от 2011 г., и на 4 юни, когато можем да гледате „Вампири в Хавана“ на Хуан Падрон от 1985 г.

Институтът „Сервантес“ е създаден в Испания като публична институция, която да популяризира преподаването, изучаването и употребата на испански език и да допринесе за разпространението на латиноамериканската култура в чужбина. В концепцията му се съдържа разбирането, че непрекъснатото професионално развитие на учителите по испански като чужд език (ELE) е ключово за поддържане на високи постижения в обучението. Затова участието в конференции, семинари и работни срещи предоставя платформа за обмен на идеи и опит и е идеален начин за усъвършенстването на преподавателите чрез контакт с други колеги.

Институтът „Сервантес“ в София организира преди ковид пандемията три срещи на учителите по испански език в България – през 2017, 2018 и 2019 г., проведени в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Форумите са резултат от тясното сътрудничество между Института, Образователния отдел на испанското посолство у нас и Софийския университет.

*На последната среща
на учителите по испански
език в България присъстват
над 70 души,*

които споделят опит и идеи. И тя е определена от Института „Сервантес“ като „фантастична“. Лектори и издатели допринасят за удовлетвореността от събитието със своите знания и представени нови инструменти за преподаване на испански като чужд език.

„В контекста на повишен интерес към латиноамериканския език и култура не само в Европа, но и в целия свят, академичните срещи на преподаватели по испански като чужд език са важни пространства за размисъл върху предизвикателствата и възможностите за неговото преподаване, споделяне на педагогически опит и ук-

репване на мрежите за сътрудничество между образователните институции. В България, където испанският език има дълга академична и културна традиция, този тип инициативи придобиват особено значение“, уточнява Давид Монте.

Институтът „Сервантес“ в София играе основна роля в разпространението на испанския език и латиноамериканската култура и реализира множество инициативи – филмови фестивали, премиери на книги, художествени изложби, концерти и академични конференции. Активна е и комуникацията със средните училища у нас.

През октомври миналата година на пример събеседникът на „Аз-буки“ Давид Монте гостува на учениците от IX^в клас в столичното СУЧЕМ „Иван Вазов“, които изучават испански като първи чужд език. На нея той ги запознава с дигиталните възможности на библиотеката „Серхио Питол“ към културната институция.

Месец по-късно деветокласниците връщат визитата и са посрещнати не само от Давид Монте, но и от Хуан Карлос Видал – директор на Института в София. Младешите се запознават с библиотеката, както и с „Пространство Сервантес“ и се включват в упражнения за развитие на комуникативните умения.

Като вдъхновяващо определят от екипа на 2. СУ „Акад. Емилиян Станев“ в София посещението на представители на Института „Сервантес“ точно на 15 октомври – Националният празник на Испания. Ученици от XI и XII клас представят пред гостите кратка програма с мисли на Мигел де Сервантес и откъси от българска поезия в превод на испански език.

Давид Монте съобщава за „Аз-буки“, че в периода 30 април – 30 май ще се проведе

*второто издание
на започналата миналата
година конкурс за кратък
разказ „Библиотеките:
пространства
на свободата“ 2026.*

Съревнованието отдава почит на библиотеките като инструмент за консолидация и предаване на мултидисциплинарно знание, без което дори самата концепция за литература не би достигнала пълния си потенциал в съвременността.

Инициативите безспорно са механизъм за привличане интереса на учениците към изучаването на испански език. Независимо че привлекателността на испанския език се обяснява и с широките възможности за професионална реализация в области като туризъм, международна търговия, дипломатически отношения, писмен и устен превод, задълбочаващите се отношения между Европа и Латинска Америка подпомагат процеса.

Като цитира Годишника на испанския език в света за 2025 г., Давид Монте посочва, че от 2012 г. насам броят на испанските студенти по света се е увеличил с повече от една трета. Потвърждение за България получаваме и от Албена Серра, която споделя, че в НБУ групите по испански като втори език са най-много – и като брой, и като участници.

„Интересът на българските ученици и студенти към испанския остава много силен и според мен през последните години дори нараства. За всички, които са го избрали, езикът определено е и средство да се докоснат до култура, която възприемат като жива и изразителна“, твърди Серра.

Интервюто взе
Венцислав ГЕНКОВ

Д-р Денис Иванов, историк и преподавател
в Пловдивския университет:

Априлското въстание поставя българския въпрос на световната карта

150 години по-късно трябва да помним примера на хората, решили
да се опълчат на една империя, простираше се на три континента

– Г-н Иванов, тази година честваме 150 години от Априлското въстание – събитие, което изучаваме в училище. Какво трябва да помним за него?

– Да помним примера на хората, които са решили да се опълчат на империя, простираше се на три континента. И най-вече да помним тяхната вяра, че дори шепа народ, защото във въстанието по най-оптимистичните изчисления участват не повече от 10 000 души – около 1 процент от цялото българско население, може да постави българския въпрос на световната карта.

– Но кои са непознатите лица на това въстание?

– Априлското въстание, както други събития, винаги ще има своите познати и непознати лица. Познатите са тези, които виждаме по портретите в училищата и други обществени сгради, по илюстрациите в учебниците. А непознатите – хора, за които имаме по-малко информация или чиито образи по една или друга причина не са достигнали до нас.

– Когато говорим за непознати лица, имаме примери и на хора, които са направили много, като Иван Драсов?

– За него обикновено се говори като секретар на Ловчанския централен комитет от времето на Левски и участник в опита за въстание от 1875 г. Но се пропуска периодът от неговото заминаване за Чехия, което слага край на членството му в Ловчанския комитет, до включването му в БРК през 1875 г. Това са три години, в които той, макар и в чужбина – първо в Писек, след това в Прага, продължава да следи проявите на българите не само по отношение на освободителното движение, но също и църковните борби, развитието на просветата и дава съвети, подпомага, доколкото може, тези три направления на българското национално движение.

След разпадането на БРК, макар Драсов да не е един от гюргежките апостоли, които ще подготвят Априлското въстание, той продължава според силите и възможностите си да участва в борбите за освобождение.

По това време, преди 150 години вече има хора, които са били образовани, които са се развивали, които са били на мястото си, които са били в чужбина и са видели много.

– Какво кара интелигенцията по това време, тези хора, които са напредничавите, да искат свободата?

– Именно образованието е един от водещите фактори. От друга страна, по времето, когато се подготвя и избухва Априлското въстание, организираното българско освободително движение вече има над десетгодишна история. Не визирам спонтанните бунтове и въстанически движения.

Родоналичникът на българската революция Георги Раковски изготвя в началото на 60-те години на XIX век първите планове за освобождение, в които се предвижда отчитане на международната обстановка, подготовка в самата България, политически комбинации с велики сили или със съседни на българите държави.

С някои изменения в резултат на обстановката тези идеи, завещани от Раковски, са доразвити от хора като Васил Левски, Любен Каравелов, Христо Ботев, Иван Драсов, гюргежките апостоли.

– Когато говорим за Априлското въстание, много често по-скоро подхождаме с дати, които учениците учат. Но зад тези дати стоят събития, които трябва да обясним.

– Всички знаем, че въстанието избухва на 20 април 1876 г., но предполагам по-малко хора знаят защо това става точно на тази дата. Свързано е с възприетия на събранията в Оборище план, че ако се случи предателство или опит за арести на замесените в подготовката лица, въстанието трябва да избухне преждевременно.

Плановите за началото му са били за 1 или 11 май дори, тъй като 11 май има важно място в календара на тогавашните българи – Денят на светите братя Кирил и Методий по стар стил.

Въстанието избухва на 20 април поради предателството на Ненко Терзийски, един от участниците в Оборищенското събрание.

– Каква е участта на Ненко Терзийски?

– Има сведения, че получава известно възнаграждение от османските власти за това, че издава подготовката, и по този начин те подготвят по-добър отговор на българското съзаклятие. След това знаем, че по време на Освободителната война той е от хората, които решават да емигрират към Анадола, и по пътя бива убит.

– Кое в Априлското въстание все още е дискуссионна тема?

– Темата за успеха му, бих казал, тъй като част от изследователите го определят като успешно, понеже е довело до Цариградската конференция и впоследствие до Руско-турската война. Но има и мнение, че нашето въстание е неуспешно, потушено за по-малко от месец, ако го сравняваме с това в Херцеговина, което бушува чак до подписването на Санстефанския и Берлинския договор.

– Какво е Вашето мнение?

– Моето мнение е по-скоро по средата в случая. Не бива да надценяваме успехите на въстанието си, защото то наистина е сравнително краткотрайно и това може да се обясни с местоположението на България близо до Цариград. Но все пак то допринася за засилването на антиосманските настроения в Европа. Затова хора като Виктор Юго, Джанюариъс Макгахан, Уилям Гладстон, Достоевски и т.н. се провикват чрез печата и политическите трибуни, че империи като Османската не могат да продължат да съществуват.

– В различните периоди Априлското въстание използвано ли е с различни цели като изграждане на самосъзнание?

– Използвано е още в първите следосвободенски години, когато хора като Захари Стоянов и Стоян Заимов започват да създа-

ват наратива за близкото минало. И тогава особено Захари Стоянов като че ли се опитва да противопостави героите на въстанието на своите съвременници. Не на всички, разбира се, а на тези, които изповядват различни политически възгледи от неговите.

– Какво друго трябва да помним като събития от онези епохи?

– Трябва да помним създаването на Българската екзархия 1870 г. и нейното доизграждане през следващите години. Тя дава самочувствие на българите, че могат да постигнат своите национални цели и без чужда помощ. Екзархията също е един от примерите, като Априлското въстание и Съединението, които са постигнати без значителна външна подкрепа. Дори от външна страна има и пречки.

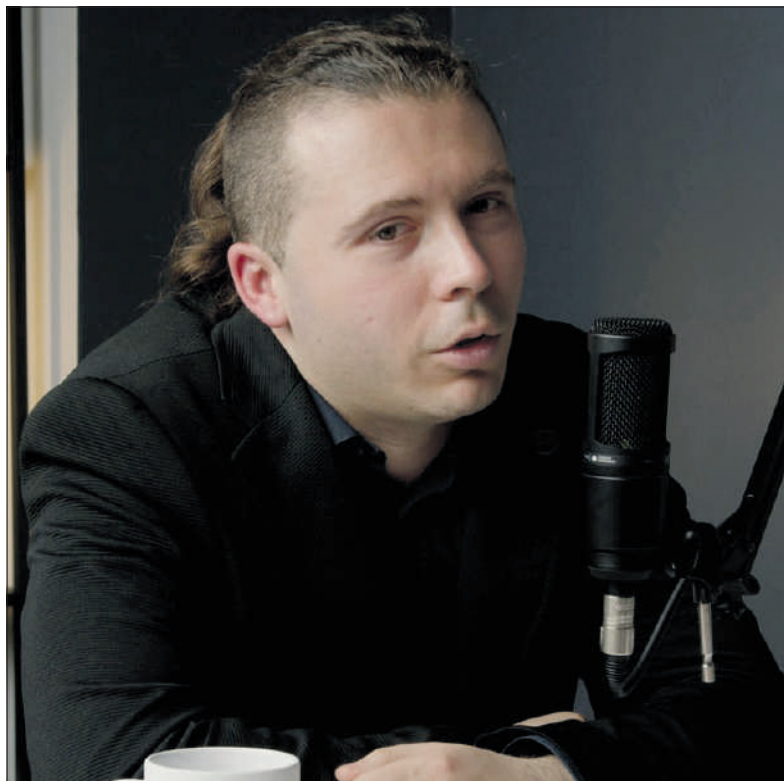
Също така да оборим една мантра от старите учебници, че революционерите са хора, които мислят само за революция и за нищо друго, а църковниците мислят само за независима или самостоятелна църква и за нищо друго.

Не, повечето от нашите национални дейци през Възраждането са хора с широк кръгзор и отчитат както нуждата от модерна просвета, така и от самостоятелна църква, и от самостоятелна държава. Но част от тях си представят създаването на тази държава по мирен път и дори в рамките на Османската империя, а други – чрез революция и пълно отделяне от султана.

– Според Вас какво трябва да бъде променено, когато изучават история децата?

– В учебниците трябва да влязат някои нови постижения на историческата наука от последните години. Например случаят с рождената година на Васил Левски. В сп. „История“ неотдавна излезе статия, в която аргументирано се защитава тезата, че Левски е роден не през 1837 г., както пише на всички негови паметници, а през 1840 г.

Снимка Крум Янков

Ас. г-р Денис Иванов е историк и преподавател в Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“. Научните му интереси са в областта на Българското възраждане и историята на България в периода 1878 – 1944 г., с акцент върху националноосвободителното движение и неговите по-слабо изследвани дейци.

През 2024 г. защитава докторска дисертация в Софийския университет, посветена на Иван Драсов – непознат и недооценен участник в българското революционно движение.

Участва активно в академични дискусии и инициативи, насочени към популяризирането на историята сред младите хора и към нейното по-съвременно преподаване.

Съобщавайки този факт и обосновавайки го пред студенти, съм забелязал, че за тях е трудно да го запомнят трайно, защото масовият разказ по история продължава да стои на мнението, че Левски е роден 1837 г.

– Повече факти в изучаването на история или повече интерпретации трябва да има?

– Бих казал, че сегашните учебници са препълнени с факти и това отнема от времето за интерпретация, за размисъл на учениците. Бих намалил количеството на материала и бих поставил повече мисловни задачи.

– Тоест датите са повече?

– И датите, и разпространето на едновременно изучаване на българска, европейска и азиатска история. Като на всяка тема се отделя по един урок.

– Ако трябва да излезем извън учебниците и да формулираме на съвременните ученици информацията за Априлското въстание, кои ще са най-важните фрагменти, които бихте им преподали? Подготвена ли е от Вас монография върху Иван Драсов, показва колко има още да се открива за такива хора.

– Скрытите истории отново са свързани с това, че нашите революционери са и хора. И сред тях също се наблюдават лични конфликти, любовни истории, които влияят на освободителното движение. Един от най-известните примери може би е конфликтът между Любен Каравелов и Христо Ботев от 1875 г., който довежда и до разцеплението в българската революционна общност и основаването на БРК.

Още един пример от тази епоха е любовната история на Михаил Греков – един от членовете на Сливенския революционен комитет, със сестрата на приютилият го в Русе Никола Обретенов. Това оказва влияние върху Обретенов и той за няколко месеца не желае да има нищо общо с други революционери. Налага се хора като Христо Ботев и Стефан Стамболов да го убеждават с писма, молби, дори със заплахи отново да се включи в движението, тъй като той и Русенският комитет са едни от най-важните фактори най-вече за връзката между революционната емиграция в Румъния и дейците в България.

Центърът за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс в Пловдив (ЦПДР – ОДК) отдавна не е просто място за извънкласна форма на обучение. Превърнал се е в жива и развиваща се общност, в която хиляди деца и младежи откриват своите таланти, интереси и посока за бъдеща професионална реализация. В него те не просто учат, а намират себе си.

Точно затова през годините Центърът се е превърнал в едно от най-значимите места за развитие на младите хора в града. Той е място, където талантите срещат подкрепа, а желанието – възможности.

Днес екипът на ЦПДР – ОДК, Пловдив, работи с над 4000 деца, а интересът към школите продължава да нараства до такава степен, че вече има лист с чакащи. И безспорно за този успех стоят последователната работа от страна на ръководството, сплотен екип и ясна философия за образование чрез избор.

Диляна КОЧЕВА

С целия екип, с техните усилия и резултати, които постигнаха във всяка школа, от дума на дума, от дете на дете всички в града разбраха как всъщност се работи при нас“, казва за „Аз-буки“ директорът на Центъра за подкрепа за личностно развитие – Общински детски комплекс, в Пловдив Озден Мурадова. Когато поема ръководството на Центъра през 2020 г., броят на децата е бил значително по-малък.

„Тогава нямаше повече от 900 деца. В момента има подадени заявления за около 4000 хиляди и нямаме никаква възможност да обхванем всички. Имаме лист с чакащи, като се освободи място, веднага се обаждаме на дете, което чака за записване“, обяснява тя. Децата и младите хора посещават разнообразните школи не защото трябва, а защото искат.

„Тук всички идват по желание. При нас няма оценки. И именно незадължителният характер на участието в школите им дава по-голям стимул и свобода да разгърнат таланта си“, разказва моята събеседничка. Тази свобода създава различен тип мотивация и отношение към ученето. Според директора смяната на средата също играе ключова роля.

„Всяка смяна на образователна среда им помага да бъдат по-съсредоточени и по-отдадени в съответната дейност, която сами са избрали“, уточнява тя.

Безспорно влияние оказва и възможността в свободното си време децата да намират своята социална среда – общност от съмишленици със сходни интереси. Това със сигурност стимулира тяхното развитие и им помага да се чувстват по-уверени в това, което правят.

Дейностите в ЦПДР – ОДК, Пловдив, обхващат широк спектър – от изкуства и науки до спорт и кариерно ориентиране.

В областта на науките и технологиите Центърът предлага групи по български език и литература, английски, математика, химия и биология. Още по-богата е палитрата в областта на изкуствата – има както групи по фотография, изобразително изкуство, дизайн и приложни изкуства, така и три хора – „Стефка Благоева“, „Детска китка“ и „Евмолпея“, вокална група „Бамбини“, вокално студио „Синтез“, Формация за автентичен фолклор „Куклици“, фолклорен танцов ансамбъл „Иглика“, детски театър, школа по пиано, джаз и класически балет.

За талантивите деца и младежи в спорта има школи по художествена гимнастика, спортна гимнастика, бойни изкуства, спортна стрелба с пистолет, спортна стрелба с пушка, шахмат, академично гребане, плуване, волейбол, футбол и мажоретен състав.

Сред най-новите и любопитни инициативи в областта на спорта, които предлагат, е школата по пожароприложен спорт. За

първа учебна година се организира и в нея вече има около 30 деца. И противно на очакванията не всички са момчета.

„На Пловдив не му отива да няма такава школа“, подчертава директорката. Затова и бързо реализират идеята си за сформирането на такава група. За целта работят в партньорство с Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“. Гордеят се, че са втората подобна школа у

нас – първата е в ЦПДР – ОДК във Варна. „Заниманията помагат на децата не само да укрепнат физически, но и ги учат на дисциплина. Не е казано, че трябва да станат професионални състезатели. Но онова, което ще формират като житейски умения, е от изключително значение, защото по този начин ги подготвяме за живота“, обяснява Мурадова. Школата дава възможност на децата да се насочат и към бъдеща

професионална реализация, включително като доброволци или бъдещи пожарникари.

ОДК – Пловдив, е утвърден организатор на национални конкурси, сред които се откроява този за изпълнители на забавна песен, който е сред едни от най-дългогодишните в страната. „Смея да твърдя, че най-талантивите деца от цяла България идват при нас“, казва директорката. Само миналата година в него участват над 300

Където талантите срещат подкрепа

Над 4000 деца и младежи посещават през учебната година школите в ЦПДР – ОДК в Пловдив

Снимки ЦПДР – ОДК, Пловдив

Красивите момичета от Формацията за автентичен фолклор „Куклици“ с ръководителката си Виолета Щерева

Озден Мурадова,
директор
на ЦПДР – ОДК
в Пловдив

Всяка година се организират тематични дни на професиите

От тази година имат и школа по пожароприложен спорт

Талантивите възпитаници на Центъра участват в различни инициативи

деца от 18 области в страната. Интересът наистина е много голям, защото стотици участници от различни региони се включват всяка година.

Конкурсът се провежда в два етапа – онлайн и присъствен, а категориите са две – солисти и вокални ансамбли. И тъй като в днешно време с напредването на технологиите е възможно да се правят манипулации, още в първата част на конкурса песните трябва да бъдат изпълнени без микрофон и музика. „И задължително едната песен трябва да е на български език с цел да възпитаваме у децата любов към родния език“, пояснява тя.

След това селектират 15-те най-добри изпълнения от всички възрастови категории и следва финалният етап от надпреварата – живото изпълнение. „Винаги се стремим озвучаването на сцената да бъде на много високо ниво. Децата заслужават най-доброто“, категорична е Мурадова.

Освен сцена за изява конкурсът дава и реални възможности за развитие чрез годишни стипендии и контакти с професионалисти.

ОДК е организатор и на Националния литературен конкурс „Приказки от мен за теб“, авторски на институцията. Той също привлича деца от цяла България за участие, макар да не е включен в Календара на МОН.

В Центъра има и кариерен център, който обслужва цялата Пловдивска област. Чрез индивидуални и групови консултации, както и чрез срещи с бизнеса децата получават реална представа за различни професии. „На практика, децата се запознават с реалната работна среда, с технологиите и компетентностите, които са необходими“, посочва Мурадова. Така, докосвайки се до реалната работна среда, те могат да направят по-информиран избор за бъдещето си.

Моята събеседничка е категорична, че зад успеха на институцията стои екипът ѝ. „От онези ръководители съм, които знаят, че без тези хора нищо не би било възможно“, отбелязва тя. По думите ѝ в последните години е изградена силна вътрешна общност от млади хора и изключителни професионалисти в своята сфера. Там те не просто работят заедно, а се подкрепят и развиват.

„Няма нито ден, откакто съм тук, в който да съм дошла без удоволствие на работа“, казва Мурадова. И тази атмосфера няма как да не се усеща и от децата, които възприемат Центъра като „своего“ място, където могат да направят неща, различни от училището, да се срещат с деца от други училища и да творят, учат и спортуват заедно.

Един от най-ярките примери за мащаба на дейността им е концертът „Децата на Пловдив“, проведен в Античния театър. В него участват 580 изпълнители от различни школи.

„Не знам дали има друга институция, която да напълни Античния театър само със свои деца“, посочва директорката.

Спектакълът е отличен с Награда „Пловдив“ и се превръща в символ на работата на Комплекса. „Това беше признание не за отделна школа, а за целия екип“, категорична е събеседничката ми.

Разбира се, нарастващият интерес води и до сериозни предизвикателства – липса на достатъчно места и необходимост от разширяване на базата.

„Не искам да оставим нито едно разочаровано дете в града“, посочва Мурадова. Затова тя и екипът ѝ са предприели конкретни стъпки. „Имаме готов проект и строително разрешение за основен ремонт и реконструкция на сградата. Имаме и голямата подкрепа на Община Пловдив, която именно осигури средствата за проектиране и която осигурява средствата за дофинансиране и цялостната издръжка на институцията“, казва тя. По думите ѝ те са сред малкото „облагодетелствани“ центрове, които работят в изключително добър синхрон с Общината.

„Можем да разчитаме на подкрепата ѝ, защото ЦПЛР – ОДК е припознат като функционираща институция, предлагаща смислени дейности за децата и учениците. И когато виждаш и чуваш за успехите на школите и на отделни деца от тях, си казваш: „Има смисъл. Има надежда“, завършва директорката на ЦПЛР – ОДК в Пловдив.

Снимка ЦПЛР – ОДК – Пловдив

Отличените получават награди, осигурени от Националния дворец на децата, ЦПЛР – ОДК, Пловдив, синдикалните организации и Настоятелството към Центъра

Музикален празник в Града под мепетата

Отличиха призъорите в XXIII национален конкурс за изпълнители на забавна песен

В нов музикален празник се превръща присъственият финален етап на Националния конкурс за изпълнители на забавна песен – Пловдив 2026. В неговото XXIII издание се включват таланти от 20 области на страната. Традиционен организатор и домакин на конкурса е ЦПЛР – ОДК, Пловдив, ръководен от Озден Мурадова. Проявата се осъществява с подкрепата на МОН, Националния дворец на децата, Община Пловдив и Регионалното управление на образованието. Надпреварата е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси.

По традиция Конкурсът е в два етапа – селекция онлайн и финал на живо. В първия етап участниците, разпределени в две категории – солисти и вокални ансамбли, представят любителски видеоклипове. След него журито с председател доц. Жан Пехливанов – ректор на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ в Пловдив, обявява наградните индивидуални изпълнители от първа възрастова група и класирането при вокалните ансамбли, както и допуснатите до II етап солисти от останалите три възрастови групи.

Присъственият етап се провежда в началото на април на сцената в Конгресния център на Международния панаир – Пловдив, на която 45 музикални дарования от цялата страна очароват жури и публика.

Носител на Гран при във втора възрастова група (I до IV клас) е Мирела Митева („Арт Войс Център“, Пловдив) с ръководител Румяна Иванова. Първото място печели Ванеса Кънчева (Shining Voices, Добрич). Второто място поделят Анастасия Димова (ВГ „Омайниче“, Пловдив) и Валентина Ванева („Арт Войс Център“, Пловдив). Трета е Дария Янкулова (ВС „Синтез“, Пловдив).

В трета възрастова група (V до VII клас) победители са Лилиан Чокова (СУ „Иван Вазов“, Сопот) и Мария Стойчева („Арт Войс Център“, Пловдив). Второ място не е присъдено, а на третото са класирани Елизабет Кирова („Арт Войс Център“, Пловдив), Десислава Чудомирова („Соло“, Шумен) и Сняна-Мия Господинова (МШ „По ноти“, Търговище).

В четвърта възрастова група (VIII до XII клас) първите три места заемат Виктория Тодорова (НМУ „Любомир Пипков“, София), Мария-Стефани Чолакова (ЕГ „Пловдив“, Пловдив) и Зорница Георгиева (ВШ „Септима“, Балчик).

В онлайн класирането за солисти в първа група (до I клас) първо място се присъжда на Лариса Нацева-Гавраилова (Хасково), Мария Иванова (Шумен), Ема Стоева (Бургас) и Ивияна Иванова (Свиленград). Втори се нареждат Аннабел Мицова и Изабел Божкова (Кюстендил), Калина Балева (Мездра) и Ивана Петкова (Бургас). Трети са Натали Тумбакова, Белослава Дънешка, Ивана Иванова и Алара Ященко (Пловдив).

А наградата на ЦПЛР – ОДК, Пловдив, за най-малък участник тази година отива при Николай Георгиев (Бургас).

При вокалните ансамбли в първа възрастова група печелят дует Аделина Капаценова и Пламен Иванов (Карлово) и ВГ „Незабравки“ (Пловдив). Второто място е за ВГ „Чайка“, Music ArtMitti и ВГ „Чучулиги“ (Пловдив). Трети са трио „Буратино“ (Пловдив) и вокален състав Music sounds (Велико Търново).

Грамота за добро представяне от НДД е присъдена на ВФ „Усмивки“ (Пловдив), ВГ „Чайка“ (Кърджали) и ДВГ „Щурче“ (Хасково).

При вокалните ансамбли във втора група печели трио „СиНиМа“ (Нови пазар). Второто място поделят ВГ „Стамболино“ (Стамболийски) и ВГ „Медени гласчета“ (София). Трети се нареждат ВГ „Тийм Музичко“ (Куклен), дует Гергана Томовска и Лилия Костова (Мездра), вокален състав Music sounds (Велико Търново) и ВГ „Млечно шоколадче“ (Лом).

При вокалните ансамбли в трета група победител е трио „Емералд“ (София). Второ място не е присъжда, а третото е за вокална формация MusicArtJunior (Пловдив), ВГ „Детски свят“ (Мездра) и дуета Александра Христова и Йоана Лилевска (Мездра).

При вокалните ансамбли в четвърта група първи са ВГ „Шоколадче“ (Лом) и квинтет „Синтез“ (Пловдив). Второто място е за дуета Кристина Енчева и Алекс Карабоев (Велико Търново), а третото – за дуета Виктория Симеонова и Иван Димитров (Велико Търново).

Диплом за отлично представяне от НДД е присъден на ВГ „Хармоника“ (Арда), Divergent (Перник).

Журито присъжда и поощрителни награди в различните възрастови групи. **ДЪБ**

Специални награди

Сертификат и парична награда от СО на СБУ при ЦПЛР – ОДК, Пловдив, във втора група (I – IV клас) получава Амира Мустафова (ВШ „Септима“, Балчик). С диплом за отлично представяне от Националния дворец на децата и предметна награда – микрофон, е награден Дамяна Ризова (НЧ „Братство 1869“, Кюстендил).

Грамота от НДД за отлично представяне получават Антоанета Добрева (МШ „Музикална вълна“, Пловдив) и Марина Тодорова (НЧ „Братство 1869“, Кюстендил). Диплом за авторско творчество е връчен на Елизабет Стефанова-Визио (МШ „Музикална вълна“, Пловдив). Награда на член от жури получава Михаела Николова (МС „Бемол 13“, Асеновград). С картина от ЦПЛР – ОДК, Пловдив, е отличена Росица Тончева (ЦИ „Зорница“, София).

В трета група (V – VII клас) диплом от НДД за отлично представяне и предметна награда – микрофон, получава

Лора Андреева (ВГ „Шик и Трик“, Нови хан). Със сертификат и парична награда от СО към КТ „Подкрепа“ при ЦПЛР – ОДК, Пловдив, е отличена Деница Ликова (ВС „Синтез“, Пловдив).

В четвърта група (VIII – XII клас) с диплом и със специалната награда на кмета на Пловдив е удостоена Маргита Драганова (ВШ „Септима“, Балчик). Диплом и призъм на зам.-кмета са за Есен Ахмед (СУ „Сава Доброплодни“, Шумен). Сертификат и парична награда от сдружение „Настоятелство при ЦПЛР – ОДК – Пловдив“ получава Виктория Илиева (СУ „Любен Каравелов“, Пловдив).

Диплом от НДД за отлично представяне и предметна награда – микрофон, са присъдени на Елена Василева (НУМТИ „Добрин Петков“, Пловдив). Диплом от НДД за отлично представяне и предметна награда – картина от ЦПЛР – ОДК, Пловдив, получава Ралица Илиева (вокален състав Diamond, София).

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ
1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

РЕДАКТОРИ:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bgд-р Дилиана Кочева
d.kочева@azbuki.bgСтефа Маринова
s.marinova@azbuki.bgБоряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bgДарена Михайлова
d.mihailova@azbuki.bg

ГРАФИЧЕН ДИЗАЙН:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bgПетър Владов
p.vladov@azbuki.bg

СТИЛИСТ-КОРЕКТОР:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

ФОТОРЕПОРТЕР:

Олег Попов

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

КОРЕСПОНДЕНТИ В СТРАНАТА:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349Бургас – Дана Митева
0898361338Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова

088 6653255

Видин – Борислава Борисова

vidinstar@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева

087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова

088 7271712

Смолян – Ангел Добриков

088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова

089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стоян Стоянов

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните

текстове и илюстрации са

собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Водата, без която не можем

Вдъхновяващи интерпретации на темата за водата като символ на живот, движение и съзидание представят участниците в поредното издание на Националния конкурс за рисунка и приложно изкуство „Водата извор на живот 2026“, отбелязват организаторите от ЦПЛР – Бургас. Надпреварата се провежда с подкрепата на Регионалното управление на образованието в Бургас и местната община, Националният дворец на децата и МОН. Част е и от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

В раздел „Рисунка“ творбите са оценени от жури с председател Цветанка Зротева – художник и учител по изобразително изкуство, и членове Кичка Стефанова – в.и.д. директор на ЦПЛР – Бургас, Атанасия Петрова – организатор и главен учител в ЦПЛР – Бургас.

В първа възрастова група (детски градини и подготвителни групи) победител е Георги Ганчев (7 г., ДГ „Калина Малина“, кв. „Ветрен“, Бургас). Негови подгласници са Берк Мехмедов (6 г., Школа по изобразително изкуство към ЦПЛР – ОДК, Търговище) и Сияна Петрова (ДГ „Иглика“, Бургас).

Във втора възрастова група (I – IV клас) първа е Дебора Неделчева (I клас, школа „Арт Попово“, Попово) пред Никол Данаилова (III клас, Рисувалня „Елфина“ и ОУ „Любен Каравелов“, Бургас) и Радина Колева (IV клас, „Приказен свят“, София).

В трета група (V – VII клас) печели Сиана Конова (V клас, детски арт клуб „Гея“, ЦПЛР – ОДК, Ловеч). Второто място е за Шейма Халилова (V клас, СУ „Константин Петканов“, ШИИ „Медната палитра“ към Международен младежки център, Бургас) и Юндер Ремзи (VII клас, арт школа към ЦПЛР – ОДК „Анастас Стоянов“, Шумен). Трети се нареждат Кристиана Бужева (V клас, „Арт Попово“) и Никол Йорданова (VI клас, ОУ „Васил Априлов“, Бургас).

В четвърта група (VIII – XII клас) първа е Мария Костова (IX клас, СУ „Христо Ботев“, Айтос). На второ място са Надя Василева (ЦПЛР – ЦИКО „София“, София) и Стефани Василева (XI клас, СУ „Константин Петканов“, Бургас). Третото място е за Петя Стоилова и Бригита Харманджиева (XI клас, АЕГ „Гео Милев“, Бургас) и Надежда Димитрова (17 г., школа по изобразително

Снимка ЦПЛР – Бургас

изкуство „Палитра“, ЦПЛР – ОДК, Кърджали).

В раздел „Графика“ във втора група е присъдено едно второ място на Анна Живкова (9 г., школа по графика „Литолино“, ЦПЛР – Стара Загора).

В трета група победител е Силвена Христова (11 г., „Литолино“, ЦПЛР – Стара Загора), а трето място заема Елица Тотева (11 г., „Литолино“, ЦПЛР – Стара Загора).

В четвърта група специална награда е присъдена на Христо Стоянов (14 г., „Литолино“, ЦПЛР – Стара Загора). Първото място печели Георги Димитров (16 г., ЦПЛР – Бургас), следван от Теодора Тенева (14 г., „Литолино“, ЦПЛР – Стара Загора) и София Трунчева (VIII клас, ателие „Приказен свят“, София).

В раздел „Приложна творба“ класирането е дело на комисия с председател Дотка Калъчева – художник приложник и учител по изобразително изкуство, и членове Кичка Стефанова – в.и.д. директор на ЦПЛР – Бургас, и Атанасия Петрова – организатор и главен учител в ЦПЛР, Бургас.

В първа група (ДГ и ППГ) начело е Александра Маркова (6 г., ДГ „Делфин“, Бургас) пред Димитър Димитров (6 г., ДГ „Делфин“, Бургас). Във втора група печели Тамара Челикли

(III клас, кръжок по тъкачество „Вълшебни нишки“ към ОУ „Христо Ботев“, кв. „Ветрен“, Бургас), следвана от група от III клас на ОБУ „Христо Ботев“ в с. Ивански, община Шумен.

В трета група призьори са Виктория Георгиева (VII клас, ОУ „Николай Петрини“, Ямбол), Марина Костадинова (V клас, ЛФ „Фантазия“ при НЧ „Христо Ботев 1937“, Бургас) и Роза Василева (V клас, ОУ „Юрий Гагарин“, Сливен).

И в четвърта група специална награда получава Блага Узунова (XII клас, Професионална гимназия по дизайн „Елисавета Вазова“, София). Първенец е клуб „Еко арт“ към СУ „Елин Пелин“ в с. Руен, област Бургас. Второ място печелят Пламена Милева (17 г., СУ „Иван Вазов“, Бургас) и Марина Кацарска (IX клас, НУИ „Панайот Пипков“, Плевен).

Присъдени са и поощрителни награди в различните раздели и възрастови групи.

Отличените получават своите награди на церемония в Експозиционния център „Флора“ в Морската градина на Бургас. Гости на събитието са зам.-кметът на община Бургас Михаил Ненов и Валентина Камалиева – началник на РУО – Бургас. Те връчват и призове заедно с в.и.д. директор на ЦПЛР – Бургас, Кичка Стефанова. **АЗ-БУКИ**

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Получаването на работната заплата навреме и в пълен размер е едно от основните права на всеки работник или служител. На практика обаче не са редки случаите на забавени, частично изплатени или изобщо неизплатени възнаграждения. Това поставя въпроса доколко законът действително защитава работниците и служителите и какви гаранции им дава срещу некоректни работодатели. В настоящата статия ще разгледаме какво предвижда българското и международното право относно изплащането на трудовите възнаграждения и какви са правата на работниците и служителите при нарушение.

Правна защита при забавена или неизплатена заплата

Предвид важността на задължението на работодателя да изплати на работника и служителя навреме и в пълен размер работната заплата, законодателството установява редица гаранции за изплащането ѝ, които се прилагат по всички трудови правоотношения – срочни или безсрочни.

Гаранции за изплащане на трудовите възнаграждения са заложили не само в националното законодателство, но и в редица международни актове, които Република България следва да прилага. Такива са Конвенция № 95 на Международната организация на труда (МОТ) за закрила на работната заплата от 1949 г. и Конвенция № 173 на МОТ за вземанията на работниците в случай на несъстоятелност на работодателя от 1992 г.

В Кодекса на труда (КТ) в България е регламентирано задължението за изплащане на трудовото възнаграждение (в чл. 124 и 128 КТ). Работодателят е длъжен в установените срокове да изплаща уговореното трудово възнаграждение за извършената работа.

Съгласно чл. 22, ал. 4 от Наредбата за структурата и организацията на работната заплата (НСОРЗ) във вътрешните правила за работната заплата могат да се включват и редът и начинът за изплащане на работната заплата.

Размерът на основното и допълнителните трудови възнаграждения с постоянен характер, както и периодичността на тяхното изплащане, се определят още при сключването на трудовия договор. Това са задължителни елементи от съдържанието му. Не е в съответствие с КТ при сключване

на трудовия договор да се посочи една обща сума, която включва основното и допълнителните възнаграждения. Те следва да се договорят и посочат отделно едно от друго.

Законът е регламентиран и мястото за изплащане на трудовото възнаграждение – това е предприятието, където се извършва работата. Определени са и сроковете за изплащане на трудовото възнаграждение – то се изплаща авансово или окончателно всеки месец на два пъти, доколкото не е уговорено друго. В случай че работодателят е договорил нещо друго – например, че трудовото възнаграждение се изплаща на три пъти – две авансови плащания, първото от които в месеца, за който е дължимо трудовото възнаграждение, а останалият аванс и окончателното плащане – през следващия месец или два месеца, то той ще може да плати цялостния размер на дължимото трудово възнаграждение за съответен месец в продължение на съответния и следващ/следващи месеци, без да дължи лихва за забава.

Различните срокове за изплащане на трудовото възнаграждение могат да се договорят от страните в трудовия договор или да се определят във вътрешните правила за работната заплата на предприятието. Важно е да се има предвид, че работодателят дължи целия размер на трудовото възнаграждение. Предпоставка за прилагане на това правило е добросъвестност на работника или служителя – качествено изпълнение на възложената работа в определеното количество и в поставените срокове.

ФИЛМ ОТ САЩ С ЕЛИЗАБЕТ ТУИ И Н. КЕЙДЖ БЪЛГ. АКТЬОР „ЛАВИНА“	ЕДНА ОТ КНИГИТЕ НА СТАРИЯ ЗАВЕТ ОТ БИБЛИЯТА	ТРАП, РОВ	ЛИБРЕТИСТ НА ПУЧИНИ (1878-1946)	ПАРИЧНА ЕДИНИЦА В ИРАН	ПЪРВАТА ЖЕНА (БИБЛ.)	МЪЖ НА МАЙЧИНА СЕСТРА	СПОРТНО РАВЕНСТВО	ДРЕВНА МЕКСИКАНСКА НАРОДНОСТ	ОСВЕТЕН ПРИ ЛИТУРГИЯ
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
РЕКА В СЕВ. АМЕРИКА				СЛАДКА РЯПА, ГУЛИЯ				АНГЛИЙСКИ ПОП ПЕВЕЦ	
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
БОБОВО РАСТЕНИЕ			ГЪСТ СОК ОТ ДЪРВО			ГОЛЯМА МОРСКА ХИЩНА РИБА			БЕЛЪЧНО ВЕЩЕСТВО
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
НАЙ-ГОЛЕМИЯТ ДИАМАНТ В СВЕТА	СТАРА ЛАТВИЙСКА ПАРИЧНА ЕДИНИЦА	АЛКАЛОИД В ЧАЯ	ПОЛЕП ПО ЛИГАВИЦАТА В УСТАТА	ОПЕРА ОТ ДЖ. ВЕРДИ	МАРКА ЮЖНО-КОРЕЙСКИ АВТОМОБИЛИ	СПАРТАНСКИ РОБ	ПЪРВИТЕ БЪЛГАРСКИ ПЕРСОНАЛНИ КОМПЮТРИ		
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
СИРОПИРАН СЛАДКИШ				СКЪПОЦЕНЕН КАМЪК	ТВЪРДО ОБРАЗОВАНИЕ В УХОТО		ЕНЕРГИЧНА ЗАЩИТА, ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ	ГРАД В ИТАЛИЯ	
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
СТАРИ РУСКИ САМОЛЕТИ		МАРКА ЯПОНСКИ АВТОМОБИЛИ	БЛАГОРОДНИ ЧЕСКА ТИТЛА		ВИД ИГРА НА КАРТИ			ГОЛЯМ МОРСКИ БОЗАЙНИК	РИСУВАН ОБРАЗ НА СВЕТЕЦ
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
КЪРПА ЗА ГЛАВА	ГРЪЦКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР		ЕДНА ОТ БОИТЕ НА КАРТИТЕ ЗА ИГРА		СЛОВЕНСКИ ЖИВОПИСЕЦ (1862-1905)	ДРЕВНОСКАНДИНАВСКИ ВОИНИ		ХАРАКТЕР	
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
ГЕРОЙ ОТ ТУИН ПИМКС		КОНСЕРВИРАН В ЯМИ ЗЕЛЕН ФУРАЖ	ВЪЗГЛЕД ПРЕЦЕНКА		ТУРСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	РУМЪНСКИ ФУТБОЛЕН ОТБОР	ПИСТА ЗА БЯГАНЕ	РЕКА В ТУРЦИЯ	ФРЕНСКИ РЕЖИСЬОР - „ЛЮБОВНИКЪТ“
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
СИСТЕМАТИЧНА БИОЛОГИЧНА ЕДИНИЦА		МОДЕЛ ДЖИП НА „ДЕУ“	ВИД ОБРАБОТКА НА ПОЧВАТА	ВЪЗПРИЯТИЕ	ГРАД В БЪЛГАРИЯ	РУСКИ КИНОРЕЖИСЬОР - „БЯГ“		ВНУШИТЕЛЕН ВЪНШЕН ВИД	ИСТОРИЧЕСКО СЕЛИЩЕ В БЕЛГИЯ
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
НЕМСКИ МОТОЦИКЛЕТИ	ТЕНДЕНЦИЯ ПРОТЯГО ЗА СТОПАНСКО РАЗВИТИЕ		СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ АДАМ МИЦКЕВИЧ	МЕКОТЕЛО С 10 ПИПАЛА	СБИРКА ОТ ГЕОГРАФСКИ КАРТИ	ЩАРАНОВ ХАЙВЕР		ГРАД В ГАНА	ОСТРОВНА ДЪРЖАВА В СРЕДИЗЕМНО МОРЕ
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
	ОРГАНИЗЪМ ЖИВЕЕЩ БЕЗ СВОБОДЕН КИСЛОРОД				ГРАД В ИТАЛИЯ	ВИД ЛЕКА ДВУКОЛКА	ДЪСЧЕНА РИТЛА НА КАРУЦА		СЕМИТСКА БОГИНЯ НА ЛОВА
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
ТРАКИЙСКО ПЛЕМЕ ПО Р. СТРУМА		РУСКА ИМПЕРАТРИЦА (1729-1796)	МАРКА ФРЕНСКИ ХЕЛИКОПТЕРИ		ЯПОНСКИ ОСТРОВ		ШИРОКОЛИСТНО ДЪРВО		
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
СПАРТАНСКИ ЦАР (338-331 Г. ПР. Н. Е.)		ПОДЕМНА ВЪЖЕНА ЛИНИЯ	МАРКА ХЕЛИКОПТЕРИ	СТЪПАЛО НА ТРЕВОПАСНО ЖИВОТНО	АНГЛИЙСКИ ХУДОЖНИК (1787-1849)	ПРАХ ПОДОБЕН НА КАКАО	МАРКА ЧЕШКИ АВТОМОБИЛИ	ПОМОШНИК НА МАЙСТОР	ЖЕНСКИ ПЕВЧЕСКИ ГЛАС
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
КОРАЛОВ ОСТРОВ	ЕНЕРГИЙНО ПОЛЕ НА ЧОВЕК		АНГЛИЙСКИ ХУДОЖНИК (1761-1807)	ЖРЕЦ, ПРЕДСКАЗАТЕЛ		ИЗТОЧНИЦИ ИЛИ ЗАПАС ОТ СРЕДСТВА			МОДЕЛ ДЖИП НА „ХОНДАЙ“
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
ОПИТЕН ЛЕТЕЦ	КОЗМЕТИЧНО ПОСОБИЕ				НЕМСКИ АВТОМОБИЛИ				ПАРИЧНА ЕДИНИЦА НА ДЪРЖАВА
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
МОРСКА РИБА	ПСЕВДОНИМ, ОБР ПРИ ЧЕТЕНЕ ОТЗАД НАПРЕД		СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ ИВАН ВАЗОВ	МОДЕЛ „ФОРД“	КАСА ЗА ЦЕННОСТИ	БЪЛГАРСКИ КОМПОЗИТОР - „ДУНАВСКО ХОРО“		ИТАЛИАНСКИ ФИЗИК (1909-1965)	АМЕРИКАНСКА АКТРИСА „ЛИЛИ“
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
СТИЛ В МУЗИКАТА	ГЛАД В ТАЙЛАНД	КЛОПКА	ТРОПИЧЕСКО РАСТЕНИЕ	ДРЕВЕН ТАЛСКИ ПЕВЕЦ	ЛЕГЕНДАРЕН АНГЛИЙСКИ КРАЛ (V-VI В.)	АНГЛИЙСКИ ФИЗИК НОБЕЛИСТ	ХЪЛМ КРАЙ БЕЛГРАД		ПСЕВДОНИМ НА АСТАРУХ ЛЕШНИКОВ
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
ГЕРОЙ ОТ „МИГОВЕ ОТ ЖИВОТА“					СЪЕДИНИТЕЛНА ДЪСКА НА МЕБЕЛ		ЯПОНСКА МАРКА АВТОМОБИЛИ		
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
ПТИЦА ОТ РАЗРЕД ЩЪРКЕЛОВИ									
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
БОЙНО ЗАПАЛИТЕЛНО ВЕЩЕСТВО		ПОЛУСКЪПОЦЕНЕН КАМЪК				МИСЛЕНА ГЕОГРАФСКА ЛИНИЯ			
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
ФРЕНСКИ АРТИСТ (1912-1971)									
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒
СРОК НА ПРАВОМОЩИЯ				АНГЛИЙСКИ ПОП ПЕВЕЦ			ГЕРОЙ НА Б. БОЛГАР ОТ „СИН СРЕЩУ БАЩА“		
⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒	⇒

РЕЧНИК: АГИС, АЛАРА, ВИЛАР, ЕЛАТИТ, ЕШАРП, КУГАР, ТАЛЕР, ТЕРАКАН

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: "Американска трагедия". Атерина. "Оцеола". Еон. Г н и д а . Тракт. Барак. Арин. Епик. Маса. Херинга. Таке. Теодор. Луканка. Ритник. Али. Вал. Петрич. Ников (Петър). ДОС. Иванова (Лили). Агне. Лекар. Скара. "Иде". Рол (Мишел). Длан. Нюанс. Тис. Подагра. Отел. Атеист. Славова (Славка). Амбир. Ар. Рис. АКЕЛ. Марионетка. Конвой. Цяр. Лава. Павиан. "Ронкети". Абат. Ап. Юан. Адо (Игор). Инат. Ат. Ементал. Анет. Ном. Рулетка. Адмирал. Мо. Вид. "Ние". Ада. Колорит. Мил (Михайл). Крос. Нрав. Око. Канане. Бинте. Ефес. "Реката". Раева (Илиана). Адина. Лазер. „Ариел“. Пекинез. Нейков (Любомир). "Ямаха". „Спика“. Отвесно: "Емануела". "Еротика". Тримаран. Ети (Уилям). Рул. Код. Сова. "Удинезе". Уредник. "Далас". Нипел. Лакей. Ира. Напор. Глава. Мен. Парк. Ски. Агнес. Дракон. Етикет. Антракт. Славей. Юнкер. Аав (Евалд). Инари. Арика. Ол. Рата. Об. "АНТ". Иванов (Георги). Цона. Асирия. Скок. Арчар. Тамян. Лад. Наем. Ацтеки. Нане. Арка. Дантела. Оте. Петно. Юлар. Едам. Рев. "Роби". "Нивеа". Ми. Тоника. АПА. Галактика. Наполи. Ерове. Гар. Еко (Умберто). Истина. Итал (Йоан). Факс. Ре. "АМО". Вад. Ереван. Ло. Едип. Декада. Гети. Табан. Росини (Джоакино). "Рио". Солун. Исак. "Атомик". Нек. Януари. Екстракт. Мото. Аза.
--------------------------	---

АБОНАМЕНТ 2026

Днес в броя
Фонд „Научни изследвания“ споделя 22 успешни проекта в 11 области

Аз-буки
НАЦИОНАЛЕН СТАНДАРТ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
www.azbuki.bg

Наг 3100 зрелостници на допълнителна матура
На 3100 зрелостници на допълнителна матура в Бургас, община Руен. Снимка: Феликс Мизгамет

2780 лв. за асистент в висше училище
Министерският съвет одобри паричната помощ за асистент в висше училище. Снимка: Феликс Мизгамет

2780 лв. за асистент в висше училище
Министерският съвет одобри паричната помощ за асистент в висше училище. Снимка: Феликс Мизгамет

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

В моето училище
XI НАЦИОНАЛЕН ФОТО КОНКУРС
АЗ-БУКИ
е най-хубаво

Снимката участва в десетото издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“, организиран от „Аз-буки“. Автор **Феликс Мизгамет** Емин V клас, ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, обл. Бургас, общ. Руен

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС „В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

- Първа възрастова група (I – VII клас)
- Втора възрастова група (VIII – XII клас)

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема. Учениците в тази група имат възможност да проявят своето въображение и да снимат всички моменти, които отразяват училищния живот – както в класната стая, така и извън нея.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;
- „Героите на моето училище“ – портретна фотография –

снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Всеки участник може да участва с до три свои авторски снимки във формат .jpg или .jpeg, не по-малки от 1 MB и не по-големи от 5 MB. Във втора възрастова група участникът може да участва с до три свои авторски снимки във всяка категория.

Авторските творби се приемат до 1 ноември 2026 г. на имейл: konkurs@azbuki.bg.

Потребните правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>. Победителите в Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“ ще бъдат обявени през декември 2026 г. в изданията на Национално издателство „Аз-буки“.

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – годишни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

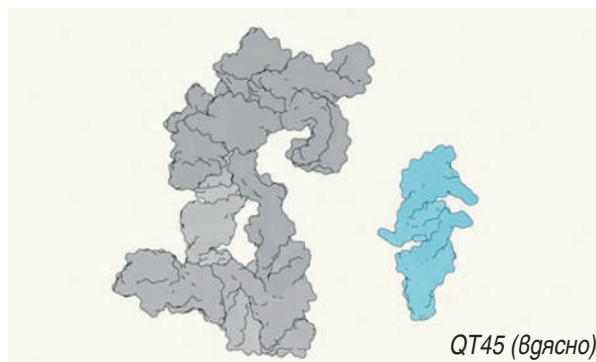
Малка молекула РНК показва как може да се е зародил животът

Малка РНК молекула, наречена QT45, е нов кандидат да реши загадката за спонтанното възникване на живота и на първата жива клетка на Земята, предава auka.offnews.bg. Проучването, публикувано в списание Science, е на екипа на Филип Холигер от Лабораторията по молекулярна биология в Кеймбридж, Великобритания.

Изследването в голяма степен отговаря на въпроса как сула от безжизнени химични вещества се е превърнала в първата жива клетка. Независимо от различните теории къде и как се е случило това, повечето учени са съгласни, че животът не е могъл да възникне, докато не се появи молекула, която може спонтанно да се самовъзпроизвежда.

В продължение на десетилетия се предполага, че РНК е тази молекула, но основен проблем с тази хипотеза е, че познатите РНК молекули, за които се знае, че могат да копират други подобни, са големи и сложни. А това означава, че е малко вероятно те да са се образували спонтанно в първичната супа.

Откритата сега QT45 се състои само от 45 нуклеотида и доказва, че може да действа като полимераза – молекулярен строител. Тя е открита при претърсване на огромна библиотека от 12 трилиона случайни РНК последователности. Изследователите търсят фрагменти от РНК, които биха могли да действат като полимераза. След намирането на обещаващи кандидати те са подложени на молекулярна версия на теста за оцеляване на най-приспособените – предизвикват ги да изградят все по-дълги вериги при все по-трудни условия. И молекулата QT45 се

Илюстрация MRC Laboratory of Molecular Biology

оказва победителка.

След това учените провеждат експерименти в солена смес от ледени кристали и течност, за да имитират условията на ранната Земя. И QT45 изгражда комплементарна РНК верига, като след това я използва като шаблон за създаване на чисто ново копие.

Според авторите на изследването, ако толкова малка молекула е способна да изпълнява сложни задачи като изграждане на нови нишки и самокопиране, молекулите, които дават начало на живот, вероятно ще бъдат по-често срещани.